

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

Romská menšina v okrese Trutnov - pohled obyvatel na tuto menšinu

Bakalářská práce

Studijní program: B7507 – Specializace v pedagogice
Studijní obory: 6107R023 – Humanitní studia se zaměřením na vzdělávání
7504R269 – Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání

Autor práce: **Kristýna Drapačová**
Vedoucí práce: Mgr. Michal Trčka

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kristýna Drapačová**
Osobní číslo: **P15000259**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obory: **Humanitní studia se zaměřením na vzdělávání**
Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání
Název tématu: **Romská menšina v okrese Trutnov - pohled obyvatel na tuto menšinu**
Zadávající katedra: **Katedra filosofie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Studentka se bude ve své práci zabývat zobrazováním romské menšiny v okrese Trutnov a pokusí se charakterizovat postoj obyvatel k této menšině. Pro svoji bakalářskou práci použije smíšený (kvantitativní a kvalitativní) způsob šetření. Kvantitativní výzkum provede na základě dotazníků, kvalitativní výzkum na základě rozhovoru s vybranými občany a tyto dva přístupy doplní o diskurzivní analýzu lokálních médií. Jejím cílem je analyzovat pohled místních občanů a rozkrýt některé prvky (např. dominantní mediální diskurz), které jej utváří. V průběhu příprav a vypracování se studentka bude řídit metodickými a organizačními pokyny vedoucího bakalářské práce.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

GABAL, Ivan (ed.). *Etnické menšiny ve střední Evropě: konflikt nebo integrace*. Editor Ivan GABAL. Praha: G plus G, 1999, 341 s. ISBN 80-86103-23-4.

JAKOUBKOVÁ BUDILOVÁ, Lenka; JAKOUBEK a Marek JAKOUBEK. *Cikánská rodina a příbuzenství*. Ústí nad Labem: Dryada, 2007, 207 s. ISBN 978-80-87025-11-6.

KADLECOVÁ, Kateřina; KISSOVÁ, Blanka. *Analýza způsobu zobrazování Romů v českých médiích*.
http://aa.ecn.cz/img_upload/5161971da26c649ef6702ca724435813/analyza_medii_web.p

Křížková, Martina. *Analýza mediálního zobrazení Romů v českých médiích od začátku července 2011 do konce května 2012*. Praha: Agentura pro sociální začleňování, duben 2013. <http://www.socialni-zaclenovani.cz/OBRAZ-ROMU-V-MEDIICH-JE-STALE-JEDNOTVARNY-UVADI-VYZKUM>

SIROVÁTKA, Tomáš. *Menšiny a marginalizované skupiny v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, 2002, 355 s. ISBN 80-210-2791-6.

ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Menšiny a migranti v České republice: [my a oni v multikulturní společnosti 21. století]*. Praha: Portál, 2001, 188 s. ISBN 80-7178-648-9.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Michal Trčka**

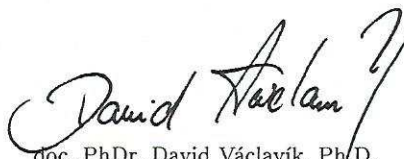
Katedra filosofie

Datum zadání bakalářské práce: **22. listopadu 2016**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2018**

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

doc. PhDr. David Václavík, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 3. května 2017

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum: 1. 5 2018

Podpis: *Drapáková*

Poděkování

Ráda bych poděkovala svému vedoucímu bakalářské práce Mgr. Michalu Trčkovi za podporu při psaní této bakalářské práce a za jeho cenné rady, trpělivost, ochotu a čas. Zároveň chci poděkovat své rodině, příbuzným a nejbližším lidem za podporu a trpělivost, kterou mi poskytovali během studia.

Anotace

V bakalářské práci je analyzován pohled majority na romskou minoritu v okrese Trutnov. Tato práce obsahuje část teoretickou a praktickou. Teoretická část je věnována základním informacím o této menšině obecně, okrese Trutnov a romské menšině v okrese. V práci je stručně popsána historie Romů, pojmy a koncepty romství, romské rodiny, problematika sociálního vyloučení, diskriminace, nezaměstnanosti, bydlení, vzájemného soužití této menšiny a majority, demografické údaje o okrese. Část je také věnována mediálnímu zobrazení. K vytvoření analýzy v druhé, praktické části posloužily výsledky z dotazníkového šetření probíhajícího v okrese Trutnov, kterého se zúčastnilo celkem 120 osob. Závěry z tohoto šetření jsou graficky zpracovány a slovně komentovány a vypovídají o vztahu majoritní společnosti k romské minoritě v daném okrese.

Klíčová slova: Romská menšina; Romové; charakteristika Romů; vzájemné soužití; média; majorita

Annotation

The bachelor thesis analyzes the majority view of the Roma minority in the Trutnov district. This thesis contains a theoretical and practical part. The theoretical part is devoted to basic information about this minority in general, and the Trutnov district and the Roma minority in the district. The thesis describes briefly the history of Roma, the concepts and concepts of Roma, the Roma family, the issues of social exclusion, discrimination, unemployment, housing, the coexistence of this minority and the majority, demographic data about the district, and part of the picture. The results from the questionnaire survey carried out in the Trutnov district, which was attended by a total of 120 persons, served to provide an analysis in the second practical part. The conclusions from this survey are graphically processed and verbally commented on and tell about the relation of the majority society to the Roma minority in the district.

Key words: Roma minority; Gypsies; characteristics of Roma; mutual coexistence; media; majority

Obsah

Seznam tabulek	7
Úvod	8
I. TEORETICKÁ ČÁST	10
1.1 Kdo jsou Romové?	10
1.1.1 Stručný historický vývoj usazování Romů v Evropě.....	10
1.1.2 Označení Rom	12
1.1.3 Romové a romství	12
1.2 Otázky kolem bydlení a vzájemného soužití	17
1.2.1 Vztah majority k Romům	19
1.2.2 Vztah Romů k majoritě	20
1.3 Diskriminace, stereotypy, sociální vyloučení	21
II. PRAKTICKÁ ČÁST	24
2.1 Okres Trutnov – kontext výzkumu.....	24
2.2 Mediální analýza.....	25
2.2.1 Metodologické poznámky	27
2.2.2 Analýza vybraných médií v okrese Trutnov	28
2.3 Dotazníkové šetření	31
2.3.1 Cíl dotazníkového šetření	31
2.3.2 Výběr respondentů – vzorek.....	32
2.3.3 Pilotní šetření	32
2.3.4 Metody výzkumu.....	33
2.3.5 Metody vyhodnocení dat.....	33
2.4 Vyhodnocení dotazníkového šetření	35
Závěr	61
Seznam použitých zdrojů	63
Seznam příloh.....	66

Seznam tabulek

Tabulka 1: Pozitivní vlastnosti Romů.....	20
Tabulka 2: Negativní vlastnosti Romů	20
Tabulka 3: Počet trestných činů v Úpici.....	25
Tabulka 4: Charakteristiky Romů – srovnání otázky č. 5 a 15.....	50

Úvod

Romové jsou nejpočetnější etnickou menšinou v České republice. Jak ukazují různé diskuze, články, výzkumy, je „romská menšina“ jako téma stále velmi diskutováno.¹ Vzájemné soužití spolu nese řadu problémů, a to jak ze strany majority, tak ze strany Romů,² a mezi ně patří i začleňování Romů do společnosti, zejména pak na místech, kde tomu tak dříve nebylo (např. město Úpice v okrese Trutnov)³. Také z toho důvodu jsou Romové ve společnosti, a rovněž v médiích spíše odmítáni. Romská menšina v současné době představuje rozmanitě strukturované společenství, ale její část je stále ještě na okraji společnosti. Téma bakalářské práce *Romská menšina v okrese Trutnov a pohled majority na tuto menšinu* s podtitulem *Analýza pohledu majoritní společnosti* se zabývá zobrazováním romské menšiny v lokálních médiích v okrese Trutnov a charakterizuje postoj majority k této menšině.

Mým cílem je analyzovat současný pohled místních občanů a rozkrýt některé prvky, které jej utváří. Ráda bych čtenáře bakalářské práce seznámila s „romstvím“ a poukázala na nejčastější úskalí, které vzniká mezi majoritní a minoritní společností. Poznatky, které tato bakalářská práce přináší, poukazují na aktuální stav postoje majority vůči romské minoritě v okresu Trutnov.

Bakalářská práce je rozdělena na část teoretickou a na část praktickou. Teoretická část přináší obecné poznatky o romské menšině. V první řadě věnuji pozornost historii Romů a charakteristice romské menšiny, zabývám se tím, kdo jsou to Romové. Majoritní společnost posuzuje Roma zejména podle tzv. „antropologických znaků“⁴, tedy podle toho, jak vypadá. Majorita tak označuje za Roma i toho, kdo se k „romství“ třeba už nehlásí. Tyto znaky se stávají hlavním signálem při utváření vztahu mezi minoritou a majoritou. Setkáváme se tak s rasistickými předsudky a rasovou diskriminací, kterými se v teoretické části také zabývám. Práci doplňuji o poznatky ze zpráv Českého statistického úřadu ze

---

¹ Např.: Analýza způsobu zobrazování Romů v lokálních severočeských médiích (Kadlecová, Kisošová, 2016); Občané o soužití s Romy a o jejich možnostech ve společnosti (Jan Červenka, 2003); Kontinuita stereotypů. Židé, Romové, muslimové (Jiří Mlsal, 2016) apod.

² Viz kapitola *Vzájemné soužití*.

³ Viz vysvětlení níže.

⁴ Viz vysvětlení níže.

sčítání lidu, které máme k dispozici z let 1991, 2001 a 2011. Projevem etnicity u Romů je „romství“. V jedné z kapitol se tedy věnuji charakterizujícím vlastnostem romství. Romství charakterizuje řada vlastností, například romský jazyk, podoba tradiční romské rodiny či způsob bydlení, které jsou v této práci také zahrnuty. V oblasti bydlení dochází nejčastěji k rozporům mezi romskou menšinou a majoritou.⁵ Následující kapitola se zabývá vzájemnými vztahy mezi touto minoritou a majoritou, charakterizuje vztah majority k Romům, vztah Romů k majority a k sobě samým. Část bakalářské práce je věnována i okresu Trutnov a městu Úpice jako jedné z problematických lokalit, což bude vysvětleno níže. Věnuji pozornost vývoji města od roku 2013, kdy zde byl zaznamenán největší nárůst příslušníků romské menšiny.

Pro svoji práci jsem použila dotazníkové šetření. Kvantitativní výzkum jsem provedla na základě dotazníků, který byl určen pouze pro majoritní společnost. Pro analýzu pohledu majoritní společnosti jsem celkem oslovila 120 osob z okresu Trutnov. V praktické části nejprve popisují metody a cíl výzkumu, sběr dat, návratnost a metody vyhodnocování dat. Dále analyzují a interpretují data získaná z výzkumu a doplňují je o grafy se zpracovanými numerickými výsledky a textovými popisy.

Praktickou část jsem doplnila o diskurzivní analýzu lokálních médií. Využila jsem databázi textů z českých médií ANOPRESS, pomocí níž jsem vyhledala novinové a časopisecké články týkající se Romů v okrese Trutnov.

Bakalářská práce měla být doplněna o kvalitativní výzkum na základě rozhovorů s vybranými občany. Tato část zde nakonec není zahrnuta, z důvodu konečného většího rozsahu kvantitativního výzkumu, než bylo původně plánováno. V kvalitativním výzkumu na základě rozhovorů bych však ráda pokračovala v mém navazujícím magisterském studiu v závěrečné diplomové práci.

---

⁵ Viz vysvětlení v kapitole *Otázky kolem bydlení*.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Kdo jsou Romové?

1.1.1 Stručný historický vývoj usazování Romů v Evropě

Jako každý národ, tak i Romové mají svou dlouhou historii. Předkové dnešních Romů patřili pravděpodobně k původnímu obyvatelstvu Indie, které bylo někdy v polovině 2. tisíciletí př. n. l. buď vytlačeno do těžko přístupných a okrajových oblastí, nebo podmaněno a včleňováno do velmi složitého sociálního systému (Nečas, 1999, s. 10).

Jejich postavení v indickém kastovním systému prošlo určitým vývojem, který byl převážně sestupný. Již v jejich vlasti jim kočování pomáhalo uplatnit řemeslné dovednosti, zejména kovářské, ale i schopnost bavit publikum hudbou, tancem a různými kejklemi. Z Indie emigrovali patrně za obživou. Jejich migrace trvala řadu staletí. Svou vlast opouštěli po vlnách. Datum jejich příchodu do Evropy není možné přesně určit, protože se k nim váže řada příběhů a osudů mnoha různých skupin. Ohavně se k Romům chovali rumunští a moldavští šlechtici. Už v 15. století byli Romové v této zemi používáni k nuceným pracím různého druhu a byli nuceni stávat se nevolníky za mimořádně krutých podmínek. Byli někdy nazýváni otroky a někdy se s nimi i tak jednalo.

První zprávy o Romech na našem území jsou z doby krátce po roce 1400. V té době se pohybovali střední Evropou v poměrně velkých skupinách. Již z této doby však pocházejí četné stížnosti na jejich magické praktiky, které byly hodnoceny jako bezbožnost, a na parazitní chování, jež se jevilo s jejich početným růstem méně a méně únosné (Říčan 1998 s. 13-14).

Cesta Romů šesti staletími na evropském a našem území – od jejich příchodu až tragickou kapitolu 2. světové války – dokládá, že vždy byli odlišní od majoritní společnosti jak etnicky, tak svým postavením periferního sociálního společenství. Jednotlivá období dějin našich i evropských Romů jsou determinována změnami postojů většinové společnosti k nim, hlavně tedy postoji negativními. Během 18. a 19. století byli téměř vždy Romové vyháněni, pronásledováni i ohrožováni na životech. Takový stav, kdy se vražda "cikána"

nepovažovala ani za zločin, trval od 20. let 16. století do poloviny 18. století (Davidová, 1995 s. 15).

Významným obdobím pro Romy je panování císařovny Marie Terezie a jejího syna Josefa II. Pokoušejí se totiž jako první řešit "cikánský problém". Jejich řešení však vycházelo z předpokladu nutného usazení Romů, osvojení si způsobu života okolního vesnického obyvatelstva a z naprostého potlačení jejich jazyka a specifik. Nesměli být nazýváni "cikáni", ale novosedláci nebo novomaďaři (tamtéž, s. 16). Zejména se jim zakazovalo mluvit jejich jazykem a jejich děti byly dávány na "převýchovu" do neromských rodin. Šlo v tomto případě o nucování jiného kulturního modelu za cenu vzdání se vlastní etnicity. V období první československé republiky (1918-1938) bych zmínila perzekuční zákon č. 117 z r. 1927, který pouze tvrdě omezil potulný život "cikánů a tuláků, žijících po cikánsku" zejména vydáním tzv. cikánských legitimací, ale základní problémy – zaměstnání, bydlení a postavení Romů – neřešil vůbec. Prvorepublikové období však přineslo i řadu pokroků (první cikánská škola v Užhorodě a další) (tamtéž, s. 16).

Poválečné období začíná zčásti spontánní, zčásti nucenou, nepochybně však hromadnou migrací Romů z venkovských oblastí Slovenska do prostorově a hmotně zcela odlišně determinovaných městských průmyslových center severních oblastí Čech a Moravy. Po roce 1989 se Romům začaly zvyšovat příjmy a zlepšily se pro ně možnosti přístupu k veřejným službám a ke zdravotní péči.

Až při sčítání lidu roku 1991 směli Romové poprvé od skončení druhé světové války deklarovat romskou národnost a uvést romštinu jako mateřský jazyk. Tuto možnost využila jen část romské menšiny⁶, zejména pod vlivem nízkého stupně etnického vědomí a neblahých zkušeností.

Romové dnes žijí rozptýleně na všech pěti kontinentech, převážně však v Evropě. V české společnosti jsou Romové jako etnická skupina systematicky znevýhodňováni na trhu práce, v životních standardech a ve vzdělávacím systému. Jejich životní šance jsou ve srovnání s příslušníky majority v těchto společenských oblastech nesrovnatelně menší (Fónadová, 2014, s. 28).

---

⁶ Viz níže.

1.1.2 Označení Rom

V této podkapitole se budu stručně zabývat tím, co označení Rom vyjadřuje a označuje, co znamená pro Romy a kde se toto pojmenování vzalo. Je důležité také zmínit, že někteří Romové o sobě v České republice raději hovoří jako o cikánech, i když samo toto označení může být využito rovněž jako hanlivý výraz. Označení Rom vnímají pak jako zdvořilé, ale zároveň oficiální, neosobní a vyjadřující odstup (Říčan, 1998, s. 143). V Německu, Rakousku a severní Itálii, částečně i u nás, žijí Sintí/Sintové – skupina tzv. německých Romů, která uznává jen své vlastní pojmenování stejně jako například tzv. Olaši. Označením „Rom“ bychom mohli označit několik etnických skupin, které mají společný původ, společné kulturní rysy a osobité charakteristiky. Rom znamená i *muž*, také *manžel*, ale zejména nahrazuje obecně u nás rozšířený název Cikán, Cigán, který dostal během předchozí doby pejorativní příděch. Toto označení bylo přijato i světovým romským hnutím – Mezinárodní romskou unií i Radou Evropy (Davidová, 1995, s. 15-16).

1.1.3 Romové a romství

Kdo je v naší společnosti Rom? Koho můžeme za Roma považovat a koho naopak nikoliv? Čím se Romové vyznačují? Podle čeho můžeme poznat Roma? Štěpán Moravec se ve své studii *Nástin problematiky sociálního vyloučení romských populací* (2006) zabývá problematikou „romství“ a uvádí možné způsoby, jak jej definovat. Zaprvé poukazuje na romství jako způsob sebeidentifikace. Za Roma by se měl považovat každý, kdo sám sebe za Roma považuje. S touto definicí se ztotožňuje i Říčan (1998 s. 34), který uvádí, že Romem je především ten, kdo se k romství hlásí. Přesný počet Romů v České republice však nemůžeme zjistit, protože se s romskou národností dlouhodobě ztotožňuje velmi nízký počet osob (viz o sčítání lidu níže). Říčan i Moravec na tento problém poukazují. Při sčítání lidu se někteří Romové hlásí k národnosti české, slovenské, maďarské, nikoli romské, a identifikují se tak s majoritní skupinou, což může být však jen vnější projev identifikace, jelikož vnitřně se daný

jedinec může ztotožňovat s etnickou identitou Romů. Znamená to tedy, že Romové chápou „romství“ jinak než národnost? Mají nějaký důvod, proč neuvést romskou národnost, přestože se jako její příslušníci cítí? Dnes se nad tímto tématem jen spekuluje a otázky ohledně této problematiky nejsou zodpovězeny. Moravec zároveň poukazuje na fakt, že je velmi problematické označovat za Roma někoho, kdo si to nepřeje.

Je však důležité mít na paměti, že identifikace s nějakou skupinou je situace podmíněná. Člověk se v určité chvíli může považovat za obyvatele své čtvrti (když je o jeho bydlišti řeč v televizi), za Roma (když mluví s „neromem“) a jindy za Čecha (např. když cestuje do ciziny, kde mu může být naznačováno, že jako Rom je vlastně „problémovým občanem“). (Hirt, Jakoubek, 2006, s. 17)

V České republice jsou Romové tou nejpočetnější etnickou menšinou. Romové nebyli v období 1945–1990 považováni za samostatnou národnost. Od roku 1991 a 2001 mohli Romové poprvé od druhé světové války deklarovat romskou národnost a uvést romštinu jako svůj mateřský jazyk (Geografické rozhledy 4/07–08). V roce 1991 se při sčítání lidu oficiálně k romské národnosti přihlásilo 32 903 osob (Český statistický úřad, 1991). Dále máme k dispozici sčítání lidu z roku 2001, kde se k romské národnosti přihlásilo již pouhých 11 746 osob (Český statistický úřad, 2001). „*Ve Zprávě o situaci romské komunity v České republice je uveden kvalifikovaný odhad 160 000–200 000 Romů žijících v ČR. To znamená, že přibližně 95 % Romů při sčítání lidu v roce 2001 romskou národnost neuvedlo.*“ (Projekt Varianty, 2002).

Nejnovější sčítání lidu proběhlo k 26. 3. 2011, kde celkový počet obyvatel byl 10 562 214 osob a k romské národnosti se přihlásilo celkem 5 199 osob. Sčítání lidu uskutečněné v roce 2011 poprvé sledovalo i deklarování dvojí národnosti. K české a zároveň romské národnosti se v České republice přihlásilo 7026 osob, slovenskou a zároveň romskou národnost deklarovalo 573 osob (Český statistický úřad, 2011).

Demografové v současné době kvalifikovaně hovoří asi o 200 až 250 tisících Romů žijících na území ČR (Nesvadbová, Šandera, Haberlová, 2009, s. 12). Do budoucna bude podle demografů docházet k jejich početnímu nárůstu.

Počet Romů v ČR by se měl pohybovat kolem 250 tisíc v období 2021–2025 a v polovině 21. století by neměl přesáhnout hranici 280 tisíc (Vláda ČR, 2009).

Davidová (1995, s. 16-17) popisuje ve svém díle charakteristiky Romů a pro tento popis využívá koncept antropologických znaků. **Antropologické znaky** znamenají, že Romové se některými výraznými rysy odlišují od ostatních obyvatel. Jedná se zejména o tmavou pigmentaci, Romové mají většinou žlutohnědou barvu pleti, barvu očí a vlasů. Tuto „charakteristiku připsanou zvnějšku“ pokládá i Moravec za možnou definici Romů (2006, s. 7).

Romové se na základě antropologických znaků setkávají s rasistickými předsudky ze strany majority, které se pak vztahují bez odlišení na všechny Romy, projevují se v různých formách distančního chování, namířeného proti všem, kteří jsou na základě antropologických znaků pokládáni za Romy. Setkáváme se tak i s řadou rasové diskriminace a Česká republika patří k zemím, kde se tyto diskriminace objevují v různých oblastech – vzrůstají projevy rasismu a intolerance namířené proti Romům.⁷ Podotkla bych, že tato zvnějšku připsaná definice je v České republice asi nejpoužívanější a stává se tak prvním signálem při vytváření vztahů Romů s majoritní společností.

Dále můžeme rozeznat tzv. **etnické charakteristiky** Romů (Davidová, 1995, s. 18). Vědomí společného, romského, původu je právě jedním ze základních etnoidentifikačních atributů, subjektivním předpokladem formování své etnické identity, a tím volby přihlášení se k romství nebo k integrování či dokonce k asimilování. Nejdůležitějším aspektem etnické identity romského etnika je bezpochyby jazyk – romština (viz níže).

V mém výzkumu jsem se prostřednictvím dotazníku dotazovala majoritní společnosti v okrese Trutnov, kdo je podle ní příslušníkem romské menšiny. Velká většina respondentů (105 osob ze 120) se přihlásilo k názoru, že Romem je ten, kdo se jím narodil (viz níže graf č. 4). Z toho je patrné, že i když by měl být

---

⁷ Zmínila bych např. článek *Romové jsou nejdiskriminovanější menšinou v Evropě* (2017), který uvádí, že Česká republika má v oblasti diskriminace téměř nejhorší výsledky ze sledovaných států ve výzkumu EU-MIDIS II o menšinách a diskriminaci v Evropské unii. Více viz kapitola o diskriminaci níže

Romem ten, kdo se hlásí k „romství“, většina majority v rámci mého výzkumu je jiného názoru.

Pokud se zaměříme na koncept nebo pojem „romství“, v nejširším slova smyslu lze „romství“ chápat jako vlastnost nositele romské kultury a je do značné míry záležitostí citu. Romství jedinec získává narozením a vyrůstáním v romské rodině a ztotožněním s její hodnotovou orientací. Romství je ovšem možno i ztratit, popřípadě ho odmítnout. Každý ho může i získat jinými způsoby, např. přivdání, přiřazení či přihlášením se k romství.

Romství charakterizuje řada vlastností (některými se budu zabývat v dalších kapitolách). „*Charakterizující je znalost některého z dialektů romštiny či romského etnolektu češtiny či jiného evropského jazyka, kulturní návyky, znalost rodinných (rodových) tradic, uznávané a odmítané hodnoty, rodina, její uspořádání a specifická rodinná výchova, rodinné vzdělání, systém odměn a trestů, způsob komunikace, způsob orientace v prostoru a čase, vztah k okolí, věcem, k přírodě, k lidem – vlastním i cizím, stereotypy vnímání, posuzování, jednání, předsudky, pověry a víra*“ (Hirt, Jakoubek, 2004, s. 191). Některé uvedené charakteristiky lze v současné době vynechat, jelikož kvůli akulturaci Romů ztrácejí význam, např. znalost romského jazyka.

Z jednou nejdůležitější součástí romství je **romský jazyk – romština**. V dnešní době ovšem přibývá Romů, kteří žádný dialekt romštiny neznají, odmítají využití romštiny, ovšem romství jim nelze upřít (tamtéž, s. 192). V současné době nemusí být totiž romství vázáno na antropologický typ a ani na společný jazyk, daleko důležitějším projevem romství je např. uvědomění si své příslušnosti k romské rodině či rodu (viz níže). Davidová (1995, s. 18-19) ovšem podotýká, že většina Romů v České a Slovenské republice romsky rozumí. Jedná se o jazyk donedávna nespisovný, nerozvinutý a neliterární. V současné době – po uznání romské národnosti, ke kterému došlo v České republice až po roce 1990, jako právoplatného romského jazyka, etnicity a kultury – se pozice romštiny mění. V romštině se začala vytvářet nová slova, začala se romistika přednášet na několika univerzitách – např. v Praze, Olomouci, Brně a začíná se i více užívat ve školní výchově (tamtéž, s. 19).

Říčan (1998, s. 87) říká, že je potřeba usilovat o zachování a obohacení jazyka, měly by se ho učit i romské děti, pro které romština není mateřským jazykem. Pozitivní kroky tak přispívají k postupné emancipaci romské menšiny, k vytváření jejich vlastních občanských struktur a přejímání odpovědnosti za vlastní vývoj. Pozitivně hodnocen je i zájem učitelské veřejnosti pomoci romským dětem k dosažení lepšího postavení ve společnosti. V dnešní době vycházejí časopisy i knihy v romštině, televize i rozhlas zařazují do programu vysílání pro Romy (Šišková 2001, s. 123-124). To, že se Romové začínají učit svůj rodný jazyk, je projevem uvědomění si své příslušnosti k romství. Ta část Romů, která se postupně zbavuje vlastního romství, se postupně zbavuje i svého rodného jazyka.

Dalším rysem romství je podoba **tradiční romské rodiny**. Rodina je základní jednotkou romské společnosti. S rodinou se Rom identifikuje, má pro něho důležitý význam, rodina má specifická pravidla, kulturní a etické normy. Každý Rom si je vždy vědom své příslušnosti k rodině a k rodu. Výchova dítěte v romské rodině je tedy stručně řečeno výchovou k romství.

Postavení člena v rodině určují především dva faktory, a to pohlaví a věk. Tradiční romská rodina je zejména patriarchální – muž je výše postaven než žena (Šišková, 2001, s. 138). Tradiční romská rodina je charakteristická velikostí⁸ a soudržností, lze ji považovat za velkorodinu (je tvořena mnogogeneračním seskupením většího počtu nukleárních rodin) (Fraser, 1998).

Jakoubek a Hirt (2004, s. 195-199) uvádí, že i když jsou mezi jednotlivými romskými rodinami podstatné rozdíly, najdeme zde i mnoho společného, co odlišuje tyto rodiny od rodin majority. Uvádějí např. velikost rodiny, kdy Rom ke svým příbuzným cítí povinnost solidarity, vzájemné pomoci a také od všech tuto solidaritu a pomoc očekává. Významnou roli hraje i úcta ke starším, pohostinnost či aktivní navštěvování příbuzných. Romové cítí povinnost i při poskytování bydlení. To ovšem může vést k přeplňování bytů a k podstatnému zhoršení sociálních a hygienických podmínek.

Jak jsem již uvedla, rodina udržuje patriarchální ráz. Jaký je pak vztah v rodině mezi hlavou rodiny, tedy mužem a ženou? Od ženy se vždy očekávalo

---

⁸ Za vlastní rodinu jsou považováni i vzdálení příbuzní.

obstarávání dětí, postarání se o jídlo a domácnost. Muž má jedinou povinnost: odevzdat ženě peníze, které vydělá – pokud ovšem pracuje. Co se týká nevěry, tak mužova nevěra je víceméně tolerována. Naproti tomu nevěra ženy je neospravedlnitelná a nepřijatelná. Romové říkají: „*Každá žena zná mužovu ruku.*“ (Říčan, 1998, s. 44-47).

Další znak, který Jakoubek a Hirt uvádějí, je vztah k individualitě (2004, s. 199). Každá individuální činnost je zde podezřelá, rodina si bedlivě střeží své členy a neakceptuje osobní vzestup jednotlivce. Např. posílání romských dětí vlastními rodiči do zvláštních škol je motivováno i tím, aby dítě neodpadlo od romství, tedy také od rodiny. Rom tedy může ztratit svou pozici v rodině, když vystuduje střední či dokonce vysokou školu, a může tím snížit intenzitu svých styků a stupeň své solidarity s rodinou. Rodinná výchova u Romů vychovává jedince na rodině celoživotně závislé, materiálně i psychicky, brání jejich individuaci a osamostatnění. Tradiční romská rodina je tak pyšná na člena, který se nevyčleňuje z rodiny a nadále zůstává nositelem romství.

1.2 Otázky kolem bydlení a vzájemného soužití

Jak jsem již uvedla v předchozí kapitole, u Romů je typická povinnost solidarity a vzájemné pomoci, a z toho důvodu také může docházet k přeplňování bytů. Tento jev pak doplňuje rovněž vysoká porodnost. Romové směřují k pohostinnosti a k pospolitému životu.

Často se v otázkách kolem bydlení setkáváme s tzv. „vybydlováním“ bytů. Obvykle se tento jev interpretuje jako neschopnost racionálně zacházet s majetkem, neúcta k hodnotám a je synonymem „parazitického způsobu života“ (Bakalář, 2004, s. 128). Říčan (1998, s.36) se domnívá, že romské bydlení je vlastně způsob užívání bytu, kde se život domácnosti soustřeďuje do jedné místnosti: např.: velké obytné kuchyně bývají velmi příjemné. I Říčan hovoří o vybydlování, o tzv. „radikální devastaci“ bytu či domu, která není samozřejmě běžná, ale objevuje se mezi romskou minoritou a bývá s ní často spojována.

Oblast bydlení je jednou z nejvýznamnějších oblastí, v nichž dochází ke konfliktním vztahům mezi romskou minoritou a majoritní společností. Příčiny těchto nedobrých vztahů spočívají často na obou stranách tohoto konfliktu. Na jedné straně část romské populace nedodrží pravidla související s užíváním bytů, přistupuje lehkomyšlně k těmto povinnostem, což vede až ke ztrátě bydlení, na druhé straně veřejná správa neposkytuje v případě potřeby včasnou a kvalifikovanou sociální práci. Často se nepromyšleným postupem příslušných orgánů přispívá k vytváření ghett (Víšek, 2000, s. 6).

Romové jsou znevýhodněni v přístupu k přiměřenému bydlení, které je potřeba výrazněji podporovat. Jak můžeme tyto problémy identifikovat? Víšek (2000, s. 15) uvádí, že zaprvé jde o sociální problém vyvolaný nedostatkem finančních prostředků romských rodin, a to v důsledku vysoké nezaměstnanosti a z toho vyplývající závislosti na sociálních dávkách. Zadruhé má sociální problém určité části romské komunity podobu sociálně patologického chování, které vyvolává nepřípravenost nebo neschopnost vést samostatný život v oblasti bydlení, popř. neochotu nebo neschopnost plnit povinnosti spojené s užíváním bytu. Třetí problém pak můžeme spojit s výše zmiňovanými antropologickými znaky, kdy problém vzniká především proto, že vizuální odlišnost romského etnika velmi snadno svádí ke generalizaci. Romové jsou pak bráni jako celek a rodiny, které by mohly mít šanci zlepšit své životní podmínky (a to nejen v bydlení), jsou majoritou přinejmenším nedůvěřivě sledovány, v horším případě předem odmítány (tamtéž, s. 16).

Nyní budu vycházet ze *Zprávy o stavu romské menšiny v kraji za rok 2011*, který se zabývá i popisem bytové situace Romů v Královéhradeckém kraji. Jako první problém uvádí zpráva dostupnost bydlení pro Romy. Velký vliv na ni mají špatné zkušenosti a předsudky většinového obyvatelstva. Romové často bydlí u soukromých pronajímatelů, kteří těží z jejich špatné sociální situace a z nemožnosti výběru. Pronajímatelé často požadují několikaměsíční kauce, které klienti nemůžou zaplatit. Určitá města popisují jako zásadní problém bydlení v nebytových prostorách, což vidí jako projev chudnutí komunity a zneužívání soukromých pronajímatelů nízké sociální úrovně Romů. Dalším problémem je

udržování pořádku a placení nájemného. Co tedy brání Romům v přístupu ke standardnímu bydlení? Zpráva uvádí zejména chudobu rodin, předsudky pronajímatelů a s tímto související i jejich špatná zkušenost, dluhy na nájemném, požadavek několikaměsíční kauce a jiné (Zpráva o stavu romské menšiny v kraji za rok 2011, s. 16)

A jaké lze uvést nejčastější příčiny ztráty bydlení? Jedná se o zadlužení a neplacení dluhu na nájmu, nepravidelné placení i neplacení, sestěhování příbuzných a tím k docházejícímu přepřehování bytů, poškozování bytu špatným užíváním, exekuce, ale i například malá možnost přestěhování do jiného bytu z důvodu posuzování zájemců o pronájem podle všeobecných stereotypů apod. (tamtéž, s. 16).

Většina lidí neví o Romech, jejich původu nebo třeba kultuře téměř nic a z toho vychází zkreslené představy a nesprávné postoje k nim. Také velká část Romů neví nic ani o svém původu, že jejich předkové pocházejí z Indie, kdy a jak přišli do Evropy, v kterých zemích a jak dnes Romové žijí, do jakých skupin se dělí, jakými romskými dialekty mluví, ani jak žili jejich dědové a pradědové (Davidová, 1995).

Říčan (1998 s. 61) charakterizuje vztah mezi romskou minoritou a českou majoritou jako chronické napětí, propukající občas v otevřené nepřátelství. Samozřejmě vždycky existovaly a existují také velmi přátelské vztahy mezi jednotlivci i skupinami. Romové vnímají majoritu i jejich instituce jako nepřátelské, mají obecný pocit ohrožení, cítí se jako občané druhé kategorie. Od pocitu bezmoci nebývá daleko od agrese.

1.2.1 Vztah majority k Romům

Majoritní společností je Romům nejčastěji vytýkána např. přílišná hlučnost, vulgarita, etnicky motivovaná nesnášenlivost, vypočítavost, psychická labilita, nesoudnost vůči sobě samému, agresivita, nedostatek čestnosti, egoismus, slabá vůle, malá vytrvalost a trpělivost, nedodržování hygieny, špatné sousedské vztahy s majoritou, nedostatek vzdělanosti a nezájem o ni, špatná pracovní

morálka, nespolehlivost, stálý pocit ohrožení, komplex méněcennosti, nesamostatnosti, kriminální sklony, volná sexualita a provozování instituce (Ševčíková, 2003, s. 43). Majorita hodnotí kladně romskou bezprostřednost, temperament, otevřenost, adaptabilnost a nadání k hudbě (tamtéž, 2003).

Na základě poznatků zpracovaných v této bakalářské práci a výzkumu s ní spojeným, jsem se jednotlivců patřících k majoritní společnosti z okresu Trutnov ptala na charakteristiky, které obecně přisuzují romské menšině. Respondenti (n = 120) měli na výběr z osmi možností a mohli uvést jiné, přičemž mezi uvedenými se vyskytovaly jen negativní výroky (viz graf č. 5).

Tabulka 1: Pozitivní vlastnosti Romů

Pozitivní vlastnosti Romů	Procenta
Přátelští	0 %
Ochotní	0 %
Důvěřiví	2 %
Klidní	1 %

Tabulka 2: Negativní vlastnosti Romů

Negativní vlastnosti Romů	Procenta
Nebezpeční	29 %
Neochotní	14 %
Nedůvěřiví	19 %
Hluční	31 %

1.2.2 Vztah Romů k majoritě

Ševčíková (2003, s. 43-44) uvádí, že Romové při hodnocení majority zaujímají až schizofrenně protikladná stanoviska (ostře kritizují „gádžovský“ citový chlad, nedostatek něhy, odměřenost, upjatost, vypočítavost, lakotu, nedostatek pohostinnosti, bezcharakternost, nadřazené chování, xenofobii a rasové výpady vůči Romům) a nejsou jí ochotni přiznat žádné klady a žádná pozitiva

(podle autorky je příznačné, že k tomuto způsobu hodnocení inklinují i mnozí Romové zdánlivě s majoritou sžití). Na druhé straně však k ní obdivně vzhlíží (především k materiálním hodnotám).

Autorka upozorňuje, že aspekty vzájemného pozitivního a negativního hodnocení zjevně nejsou u Romů a neromů vyvážené a že ze strany Romů lze jednoznačně hovořit o extrémnějším xenofobním naladění vůči majoritě (které je však třeba vnímat jako důsledek historické zkušenosti pronásledování). (Ševčíková, 2003, s. 44) Zmiňuje se i o vztahu Romů k sobě samým. Romové si na sobě nejvíce váží upřímnosti, přátelskosti, rodinné soudržnosti, lásky k dětem, úcty ke stáří, solidarity, zdvořilosti a pohostinnosti (tamtéž, 2003).

Majoritou jsou Romové většinou vnímáni jako nositelé problémů ve společnosti. Mezi nejčastější uváděné patří: zvýšená míra kriminality, jejich údajná neochota pracovat, to, že implicitně vyžadují větší péči od státu, aniž by tuto péči vyvážili přínosem pro společnost a jako problém je vnímáno i to, že žijí hlučně, odlišně či nápadně (Šišková, 2001 s. 155).

1.3 Diskriminace, stereotypy, sociální vyloučení

V české společnosti často dochází k terminologickým nedorozuměním – v souvislosti se stereotypy bývají zpravidla zaměňovány pojmy stereotyp, *předsudek*, *diskriminace*, *rasismus*. Tyto pojmy spolu zpravidla úzce souvisí, přesto je dobré si vyjasnit, že zatímco pojem stereotyp se obsahově vymezuje na úrovni pouhých představ člověka, předsudek se již projevuje konkrétními postoji a diskriminace se potom promítá do konkrétních forem chování lidí (Weinerová, 2014, s. 9). V případě rasismu se jedná o komplexnější ideologický systém přesvědčení, který legitimuje podřízenost určité skupiny lidí s tím, že tato skupina je biogeneticky a kulturně méněcenná (tamtéž, 2014). Rasismus nemusí být pouze záležitostí jednotlivců, ale může být pevně ukotven v institucionální struktuře společnosti, o čemž svědčí mnohé příklady z historie.

Dokládám ještě definici rasové diskriminace: „[...] *jedná se o jakékoli rozlišování, vylučování, omezování nebo znevýhodňování založené na rase, barvě pleti nebo na národnostním nebo etnickém původu, jehož cílem i následek je znemožnění nebo omezení uznání, užívání nebo uskutečňování lidských práv a základních svobod na základě rovnosti v politické, hospodářské, sociální, kulturní nebo kterékoliv jiné oblasti veřejného života.*“ (Ivanová, Špirudova, Kutnohorská, 2005, s. 38).

Říčan (1998, s. 66-71) uvádí, že diskriminací nazýváme nejčastěji poškozování příslušníků nějaké skupiny jednáním, které má úřední povahu. Diskriminaci odlišujeme od rasismu, často je rasismus motivem diskriminace. O rasismu hovoříme, když averze přerůstá v nenávistná slova a činy. Výskyt předsudků, stereotypů, diskriminace a otevřených forem rasismu se stal v české společnosti běžným jevem – od počátku nového tisíciletí se s diskusemi na toto téma často setkáváme jak na odborných fórech, tak i v českých médiích, z nichž nejbouřlivější debaty probíhají na internetu.

Jak uvádí Višek (2000, s. 24), diskriminace může být úmyslné chování k příslušníku handicapované skupiny takřikajíc tváří v tvář. K tomuto druhu patří například nevpuštění do veřejných prostor, odmítnutí konkrétní osoby pro barvu pleti zaměstnavatelem. V současnosti je často frekventovaným tématem diskriminace Romů při hledání zaměstnání, v oblasti bydlení, na trhu s byty, v oblasti dostupnosti služeb či v přístupu vzdělání (tamtéž, 2000). Barva pleti či jiný antropologický jev (jak jsem uvedla výše), jistě sehrává velkou roli např. při výběru souseda či uživatele soukromého majetku.

Nyní bych se ráda věnovala **neúspěšnosti Romů v zaměstnání**. *Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2016* uvádí, že na trhu práce jsou právě Romové tou nejohroženější skupinou. Na základě předsudků a údajně i špatné zkušenosti zaměstnavatelé připisují Romům tyto charakteristiky: neochota pracovat, nespolehlivost a další negativní stereotypy. Romové mají často kvůli nízkému vzdělání a kvalifikaci zúžený výběr pracovních příležitostí.

Jakoubek a Hirt (2004, s. 211-212) uvádějí, že Romové většinou chápou to, že je nechce nikdo zaměstnat, jako diskriminaci a rasismus. Skutečnost je však

taková, že nekvalifikované práce ubylo a jsou zde lidé (cizinci), kteří jsou ochotni tyto práce vykonávat za mzdu, která je pro Roma s jeho rodinou může být nižší než zákonem přiznávané sociální dávky. Je důležité i to, že Romové některé práce dodnes považují za nečisté, vyhýbají se těmto pracím. Za nečistou práci považují např. *úklid cizích odpadků*, což způsobuje i nepořádek v okolí romských obydlí, který ovšem kontrastuje s čistotou a uklizeností vlastních bytů. Zaměstnavatel většinou vyžaduje od zaměstnance, aby byl schopen samostatného a odpovědného rozhodování. K této individualitě, jak jsem uvedla v kapitole o rodině, nebývají Romové v tradiční rodině vedeni.

Souhrnem možno říci, že vysoká romská nezaměstnanost není způsobena pouze rasismem potenciálních zaměstnavatelů, špatně nastaveným systémem sociálních dávek a konkurencí cizinců na trhu práce, ale rovněž vlastnostmi Romů, kterých si oni sami jinak vysoce cení – tedy některými aspekty romství.

Romové se stávají sociálně vyloučenými mnohem častěji než neromové, protože jsou diskriminováni. Co znamená termín **sociální vyloučení**? Jedná se o situaci, kdy člověk, rodina, domácnost, společenství nebo celá subpopulace jsou vyloučeny z určitých sociálních vztahů a interakcí a z provozu sociálních institucí, které jsou přístupny většině společnosti (Jakoubek, Hirt, 2006 s. 13). Narodit se v současné české společnosti jako Rom (přesněji do romské menšiny) znamená narodit se s velkou pravděpodobností do sociálně a ekonomicky znevýhodněného prostředí. Romové z hlediska problematiky sociální exkluze představují jednu z neohroženějších skupin – která je navíc také objektem předsudků ze strany majority (tamtéž, 2006).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

2.1 Okres Trutnov – kontext výzkumu

Okres Trutnov se nachází v Královéhradeckém kraji v jeho severní části. K roku 2017 zde žilo 119 538 obyvatel. Podle zprávy *Počet obyvatel v regionech soudržnosti, krajích a okresech České republiky k 1. 1. 2017* měla Česká republika celkem 10 578 820 obyvatel. Královéhradecký kraj měl celkem 550 804 obyvatel, z toho 328 obyvatel se přihlásilo k romské národnosti. Královéhradecký kraj má celkem 5 okresů: Hradec Králové, Jičín, Náchod, Rychnov nad Kněžnou, Trutnov. Výzkum byl zaměřen na okres Trutnov, zejména na problémová města, jako je např. Úpice. (Český statistický úřad, Charakteristika okresu Trutnov)

Úpice je sociálně vyloučenou lokalitou v důsledku různých sociálních a ekonomických činitelů, kdy ve městě došlo ke vzniku menšinových komunit. K 1. 1. 2018 byl celkový počet obyvatel 5 606 (zdroj mvcr.cz). Ve městě Úpice vzrostl počet takzvané „nepřizpůsobivých“ obyvatel v roce 2013. V kronice města Úpice za rok 2013 je uvedeno: *„Skupiny nepřizpůsobivých obyvatel se do Úpice stěhují již delší dobu, a to pouze z vypočítavosti tzv. podnikatelů, kteří skoupili ve městě domy, do nichž si nepřizpůsobiví stěhují a zneužívají tak sociální systém našeho státu. Ve městě narůstá kriminalita, napětí a strach, na mnoha místech se hromadí nepořádek, na ulicích se navečer mnohý občan (hlavně starší lidé a děti) necítí bezpečně. Napětí narůstá, lidé si stěžují, na radnici dochází řada písemných stížností na rušení nočního klidu, narušování soukromého majetku, ba i veřejné ohrožení.“* (Úpická kronika, 2013, s. 72).

„Taková koncentrace těchto lidí v jednotlivých místech, jako je tomu teď, tady nikdy nebyla“, řekl starosta Úpice Jaroslav Hůlek v roce 2013 (Krkonošský deník, 16. 4. 2018). Místa začala připomínat ghetta, začaly se šířit krádeže a výtržnosti. Vzrostla zde i drobná kriminalita o 100 %. Kvůli přetrvávající neuspokojivé bezpečnostní situaci ve městě, kdy si občané mezi sebou začali stěžovat, že se bojí po soumraku vyjít ven, nebo že jsou obtěžováni soužitím s nepřizpůsobivými spoluobčany, se vedení města rozhodlo jednat. Město zavedlo kamerové dohlížení jako jeden z prvků prevence kriminality do budoucna

(Konceptce prevence kriminality v Úpici na léta 2017 až 2020). Město uskutečnilo v dubnu 2016 dotazníkové šetření v rámci prevence kriminality. Podle šetření se celkem 70 % obyvatel ve městě necítí bezpečně a za hlavní riziko rozvoje města respondenti označili nárůst počtu nepřizpůsobivých obyvatel. Z následující tabulky vidíme, že kriminalita je ve městě na ústupu.

Tabulka 3: Počet trestných činů v Úpici

Rok	Počet trestných činů
2012	283
2013	323
2014	281
2015	221

Zdroj: Policie ČR

2.2 Mediální analýza

Žijeme v mediálním věku, ve kterém hromadné sdělovací prostředky nejen informují o tom, co se kolem nás děje, nýbrž výběrem informací a způsobem jejich podání toto dění spoluutvářejí. O vztazích mezi majoritou a minoritou to platí dvojnásob. Novináři prezentují veřejnosti to, co si ona přeje, co ji baví o Romech číst. Je příjemné mít „obětního beránka“. K tomu se hodí označení cikán – špinavý, lstivý, bezohledný, požívačný a nebezpečný (Říčan, 1988 s. 77).

Média mají zásadní vliv na informovanost a následné formování názorů (některých) čtenářů. Lze očekávat, že čtenář neznalý mediálního provozu považuje text, který je mu předkládán, za objektivní a založený na ověřených faktech. Média se často vyjadřují ke zkoumanému tématu negativně, rasisticky či šíří nesmyslné mýty. Romové samotní v médiích ovšem mají jen minimální prostor k vyjádření. Zároveň jsou v médiích negativa důležitou zpravodajskou hodnotou, neboť zvyšují čtenářskou atraktivitu: přináší dojem akce, dramatu, ohrožení, vyostření situace (Kadlecová, Kisořová, 2016). V mém dotazníkovém šetření se ukázalo, že v drtivé většině se o Romech referuje v negativních

souvislostech (celkem 103 respondentů uvedlo, že se dozvídají o Romech záporné informace).

Pokud budeme sledovat články a internetové diskuze, všimneme si používání či obhajoby oprávněnosti užívání výrazu *cikán* oproti slovu Rom, a zjistíme, že v kontextu obecně negativního smýšlení o Romech mu jeho uživatelé a obhájci přiřkládají značně pejorativní význam:

„Při večerní procházce okolo městského sálu naši skupinku tří mužů a dvou žen napadl roj útočných tmavých vos. Byla to klasická cikánská férovka,“ napsal jeden z napadených ve městě Úpice (Úpice se brání agresorům, Krkonošský deník, 20. 7. 2017, s. 12).

V mediálních výstupech se označení „cikán“ může vyskytnout ve dvojnásobném kontextu: za prvé v kontextu kriminality, za druhé v kontextu kultury. Co se týče označení „*sociálně nepřizpůsobiví*“, tak to se dnes objevuje především v médiích, v projevech politiků, v některých publikacích týkající se sociální práce a na sociálních odborech některých měst.⁹ Média užívají toto označení především ve spojitosti s Romy, popřípadě s obyvateli *sociálně vyloučených lokalit*.

*„Téměř tři čtvrtiny obyvatel se v podkrkonošské Úpici kvůli **sociálně nepřizpůsobivým** necítí bezpečně.“ (Radnice: Úpice je bezpečná. Lidé: Nesmysl, Mladá fronta Dnes, 19. 8. 2016, s. 16).*

*„Kromě **sociálně vyloučených lokalit** přibývá také lidí, kteří do nich spadnou, a to nejenom z řad romské menšiny.“ (Ve společnosti se rozmáhá akceptovaný rasismus, Krkonošský deník, 15. 7. 2013, s. 11).*

*„Úpice na Trutnovsku je malé šestitisícové městečko. V poslední době se tam ale ve velkém stěhují **nepřizpůsobiví** Romové a vzrůstá kriminalita.“ (Lidé v Úpici se bojí vzniku ghetta, kriminalita stoupla o třetinu, zprávy.iDNES.cz, 20. 8. 2013).*

---

⁹ Označení „*sociálně nepřizpůsobiví*“ můžeme nalézt např. i v Kronice města Úpice 2013.

V zobrazování Romů v médiích si můžeme povšimnout i nevhodného zdůrazňování příslušnosti k minoritě, užívání hanlivých výrazů, přirovnání a metafor. (Kadlecová, Kisoová, 2016, s. 18-25)

„Ti, co se do města stěhují, se chovají, jako kdyby spadli někde ze stromu.“
(Radnice: Výtržníky uklidní kamery, 5plus2: Trutnovsko, 12. 9. 2013, s. 2)

Weinerová (2014, s. 67-68) popisuje, že v negativisticky laděných diskuzích se převážně mluví o Cikánech. V důsledku diskuzí na internetu a sociálních sítích se ještě více rozdmýchávají vášně rasisticky naladěné části obyvatelstva. Internetové diskuze však nejsou reprezentativní ukázkou názorů a postojů obyvatelstva. Na internetu se prosazují lidé, kteří se v anonymním prostředí projevují agresivně a nepřátelsky. Z Romů se v posledních letech na sociálních sítích stala doslova „lovná zvěř“. Nenávistně se do nich strefují diskutující při jakékoliv příležitosti, často i tehdy, kdy téma diskuse s Romy vůbec nesouvisí.

V dotazníkovém šetření jsem mezi 120 respondenty zkoumala, odkud se nejčastěji příslušníci majority Trutnova dozvídají informace. Nejčastější byly osobní zkušenosti respondentů nebo informace od druhých osob. Internet byl zvolen pouze 27x a tištěná média celkem 16x.

2.2.1 Metodologické poznámky

„Romové se stali jakožto „ožehavé“ téma veřejného diskurzu trvalou součástí mediální agendy, což platí zejména v regionálních denících.“ (Kadlecová, Kisoová, 2016). Na základě této bakalářské práce mě zajímalo, jak se o Romech referuje v trutnovských médiích. Pokusím se charakterizovat specifika **diskursivní analýzy** a zaměřím se na její formu – **kritickou diskurzivní analýzu**. Pojem diskurz můžeme chápat dvěma způsoby. Za první můžeme diskurzem rozumět proces komunikace. Za druhé je to foucaultovské chápání

diskurzu jakožto souboru pravidel pro vyjadřování daných společensko-historickým kontextem. Sám Foucault ho popisuje jako soubor výpovědí, který má kategorizační moc (Prokopová, Orságová, 2014).

Diskurzivní analýza vychází do značné míry z lingvistiky, jedná se svým způsobem o hloubkovou interpretaci jednotlivého zkoumaného textu. Z pohledu analýzy masmediálních textů je hlavní nevýhodou pracnost – zabere spoustu času analytikovi i čtenáři. Doposud tedy mediální diskurz analyzoval jednotlivé ukázky zkoumaného diskurzu (Miessler, 2008, s. 2). **Analýza diskurzu** se věnuje silněji obsahům konverzace, příslušným tématům a jejich organizaci. Analyzují se interpretativní postupy použité v těchto konstrukcích. Tento postup se může uplatnit na každodenních rozmluvách, ale i na formách dat jako interview nebo zpráv v médiích. Cílem je pochopit význam sociální reality pro zkoumané subjekty i způsob, jakým byla vytvořena (Hendl, 2008, s. 267).

Významem **kritické diskurzivní analýzy** (dále jen CDA – z angl. critical discourse analysis) je zabývání se koncepty jako ideologie, moc, dominance a hegemonie. Jde tedy o přístup, který na základě analýzy jazyka odhaluje ideologické pozadí daného diskurzu. Oproti diskurzivní analýze se soustředí i na sociální, kulturní a politický kontext, a to zejména na mocenskou nerovnost na základě rasy, pohlaví, věku či třídy (Miessler, 2008, s. 3). CDA se snaží diskurz popsat a zároveň přispívat k jeho zkvalitnění. CDA je přístup rozboru jazyka, na který je nahlíženo z mnoha různých perspektiv shodně jako nástroj moci a distribuce sociální nerovnosti. Soustředí se zejména na psané či mluvené jazykové projevy, které vytvářejí či podporují nerovnost, tedy na texty s rasovou, náboženskou či podobnou tematikou. Jazyk, který tato metoda využívá, přenáší ideologii mnoha různými způsoby: lexikálními prostředky, volbou komunikační strategie v dané komunikační situaci, prostřednictvím témat, které popisuje, a díky zdrojům, na něž navazuje, z nichž čerpá a jež cituje (Kadlecová, Kissová, 2016, s. 11).

2.2.2 Analýza vybraných médií v okrese Trutnov

V této kapitole se budu zabývat vybranými médii v okrese Trutnov a pokusím se analyzovat, jak se o Romech v těchto lokálních médiích referuje.

Využila jsem databázi textů z českých médií ANOPRESS, pomocí níž jsem vyhledala novinové a časopisecké články referující o Romech v okrese Trutnov. V roce 2013 zde došlo k největšímu nárůstu této menšiny a zároveň začalo docházet k rozporům mezi majoritou a romskou menšinou (jak vypovídá např. kronika města Úpice).¹⁰ Vzorek vybraných titulů jsem se tedy rozhodla vybrat v období od 1. 1. 2013 – 31. 12. 2013. Za důležité pokládám i uvedení typu vlastnictví daných médií, jelikož mohou ovlivňovat obsah i novinářské rutiny tvorby. Náhled na Romy jsem zkoumala v těchto lokálních médiích:

Úpické noviny – periodikum – vydavatel město Úpice

Nezávislý zpravodaj – zpravodaj – vydavatel město Rtně v Podkrkonoší

Radniční listy – městské noviny – vydavatel městský úřad Trutnov

Uvedené deníky jsou vydávány v okrese Trutnov každý měsíc. V denících jsem vyhledávala tato klíčová slova: Rom, Romové, Cikán, Cikáni, nepřizpůsobiví. Je pozoruhodné, že tyto tři uvedené deníky se však nezabývaly romskou menšinou ani jednou, žádná uvedená klíčová slova se v nich nevyskytovala. Mediální obraz Romů v těchto lokálních médiích se tedy nedal zkoumat. Zároveň je velmi zajímavé, že kronika města Úpice¹¹ uvádí, že v roce 2013 zde byl velký nárůst menšinových komunit. Uvádí dokonce, že se zvyšuje kriminalita, stoupá strach, hromadí se nepořádek apod. Na radnice dochází dokonce řada stížností a peticí. O tom se ovšem žádný z uvedených deníků nezmiňuje. Média mohou šířit a konstruovat stereotypy, zejména by měla odstraňovat předsudky, které majoritní společnost může proti Romům mít. Média by měla informovat objektivně a zajišťovat názorovou pluralitu. Je ovšem otázkou, zda je správné, aby město o dané situaci obyvatele neinformovalo nebo mlčelo.

Pro výzkum jsem se rozhodla dále prozkoumat jeden z nejčtenějších regionálních týdeníků **5plus2 Trutnovsko**, který má informovat o veškerém dění v okrese. Opět jsem se zaměřila na stejné období a vyhledávala jsem pomocí

---

¹⁰ Viz výše.

¹¹ Viz výše.

stejných klíčových slov. V tomto týdeníku se celkově jednalo o 2 texty, které pojednávaly o romské menšině. Podle kontextu bych tyto dva články přiřadila k tomuto tématu: nárůst Romů v Úpici a problémy s tímto nárůstem spojené. U obou zmínek se tedy jednalo o negativní informace. První článek nese název „V Úpici mají strach z Romů,“ název druhého článku je „Radnice: Výtržníky uklidní kamery.“ U tohoto týdeníku ovšem nemám k dispozici dost informací k tomu, abych odhalila jejich tendence. Týdeník 5plus2 Trutnovsko sice dvakrát zmínil v souvislosti s Romy jejich přistěhování a problémy, které to přineslo (kriminalita, krádeže, výtržnosti, strach, ...), ale jinak o Romech vůbec nepsal.

Informace a zprávy z Trutnova a okolí přináší i **Krkonošský deník**. U tohoto deníku probíhal výzkum ve stejném období a opět jsem volila stejná klíčová slova. V databázi ANOPRESS jsem vyhledala celkem 29 článků. Nicméně ani u tohoto deníku se nevyskytlo tolik informací, kolik bych předpokládala. Nyní bych uvedla aspoň stručný kontext užití klíčových slov a rozdělila je do těchto bodů:

- Protiromské pochody a demonstrace (8x)
- Rasismus, diskriminace (i ve vzdělání), násilí z nenávisti (7x)
- Sociopatologické jevy a kriminalita (5x)
- Pozitivní začleňování romské menšiny (5x)
- Sociálně vyloučené lokality, bydlení (2x)
- Prevence kriminality (1x)
- Informace o výzkumu (1x)
- Stížnost ze strany Roma (1x)

V krkonošském deníku se o Romech nejčastěji informovalo v souvislosti s protiromskými pochody a demonstracemi (celkem 27%). Do kategorie „rasismus, diskriminace (i ve vzdělání), násilí z nenávisti“ spadalo celkem 7 článků (24%). Další negativní kategorií byly „sociopatologické jevy a kriminalita“ se 17 %. Pozitivně míněné zmínky o Romech se objevily též v 17 %, konkrétně v souvislosti s pozitivním začleňováním Romů či pomoc romským rodinám. Celkem 6 % zmínek bylo v souvislosti s bydlením. Objevila se i jedna reference na téma prevence kriminality (3 %) a jedna reference neutrální, která informovala

o výzkumu ve Dvoře Králové. Jak jsem uvedla výše, Romové samotní v médiích mají jen minimální prostor k vyjádření. V tomto týdeníku se však jeden článek objevil, nese název: „*Nabídl jsem obci zdarma pomoc po povodních, jako Cigána mě odmítli*“.

2.3 Dotazníkové šetření

2.3.1 Cíl dotazníkového šetření

Cílem této bakalářské práce bylo zjistit, jaké mají členové majoritní společnosti v okrese Trutnov vztahy k Romům, jaký k nim zaujímají postoj, jaký na ně mají názor a jak hodnotí vztahy v okrese Trutnov s romskou menšinou. Výzkum byl zaměřen pouze na majoritní společnost, a to zejména kvůli rozsahu bakalářské práce a časové náročnosti.

Pro účely bakalářské práce s podtitulem *Analýza pohledu majoritní společnosti* jsem si stanovila několik hypotéz a u těchto hypotéz jsem zjišťovala jejich platnost či jejich neplatnost.

H1: Na romskou menšinu je v české společnosti nazíráno jako na menšinu problematickou, a to např. v oblasti nezaměstnanosti, vzdělání, vzájemného soužití, nepřizpůsobivosti, znečišťování města apod.

H2: Soužití majority a romské minority v okrese Trutnov je postaveno na „negativním“ vztahu.

H3: Majoritní společnost v ČR obecně romské menšině nepřisuzuje stejné charakteristiky jako romské menšině, se kterou jsou v nějakém blízkém kontaktu: „není Rom jako Rom, všichni nejsou stejní.“

2.3.2 Výběr respondentů – vzorek

V kvantitativním výzkumu používáme přednostně náhodný výběr, který má zajistit zobecnitelnost našich výsledků na populaci a umožnit použití statistických metod (Hendl, 2016, s. 145). V této bakalářské práci jsem tedy využila výběr vzorku z části náhodný. Dále bylo pro výzkum důležité, aby lidé měli trvalé bydliště v příslušné lokalitě, tedy v okrese Trutnov. Druhým kritériem byl věk, jelikož mě zajímal postoj majority ve všech věkových kategoriích, nikoliv jen od určité skupiny lidí. Mezi dotazovanými byli ženy, muži i děti různého věku (od 15–54 let a výše). Celkový počet respondentů je 120.

2.3.3 Pilotní šetření

Před zahájením výzkumu jsem využila pilotní šetření. Chtěla jsem se před zahájením výzkumu přesvědčit, zda otázky pro sběr dat skutečně fungují, že na ně lidé snadno a spolehlivě odpoví a že výzkumné otázky jsou srozumitelné, jasné a jednoznačné. Celý dotazník potřebuje být testován na délku, čas a obtížnost při kompletování (Punch, 2008, s. 50). Ověřila jsem si tedy srozumitelnost a jasnost položených otázek u 30 respondentů. Pilotní šetření se provedlo na malé skupině z vybrané populace, kterou jsem ve výzkumu zkoumala. Po konzultaci (nestandardizovaným rozhovor) ¹² asi s 10 respondenty jsem dotazník upravovala. Vysvětlení pojmů jsem přesunula na úvod dotazníku, aby se respondenti seznámili s klíčovými pojmy hned v úvodu a mohli snadněji vyplnit dotazník. Některé otázky byly vyřazeny a naopak přidány – na návrhy respondentů – nové odpovědi. Dotazování neměli problém s délkou, srozumitelností ani s náročností. Tyto zkušební dotazníky nejsou zahrnuty do výsledků dotazníkového šetření, posloužily pouze k úpravě a vytvoření konečné varianty dotazníku.

---

¹² Umožňuje vyloučit chyby, které mohou vzniknout při špatném porozumění dotazovaného položené otázce.

2.3.4 Metody výzkumu

Výzkum probíhal na základě kvantitativního výzkumu. Využila jsem dotazníkového šetření, které se týkalo pohledu majoritní společnosti na minoritní. Dotazník byl rozdán v okrese Trutnov, a to v tištěné podobě. Sestavený dotazník byl anonymní a obsahoval celkem 22 otázek, které byly otevřené, uzavřené i polouzavřené. Byly použity i hodnotící škály. Dotazník byl rozdělen na tři části. První se týkala zdůvodnění výzkumu a zdůraznění, že dotazník je anonymní a dobrovolný. Druhá část zjišťovala demografické údaje (pohlaví, věk apod.) a třetí okruh otázek se týkal názorů trutnovské majority na romskou menšinu. Zaměřila jsem se zejména na úroveň vztahů, diskriminaci Romů, na negativa a pozitiva vzájemného soužití, informovanost o Romech, na konkrétní otázky týkající se okresu Trutnov a na celkový majoritní pohled a postoj. Na závěr byla položena otevřená otázka, která respondentům umožňovala se k tématu vyjádřit. I ve všech otevřených otázkách měl respondent možnost plně vyjádřit svůj názor. Každou z otázek jsem vyhodnocovala samostatně a poté jsem je uvedla do grafů. Dotazník pro tuto bakalářskou práci byl vypracován na základě přečtené odborné literatury a po konzultacích s vedoucím práce.

Dotazník s sebou nese i nevýhody. Jednou z nich je, že při výzkumu může docházet k různému zkreslení. Respondenti mohli uvádět nepravdivé či neúplné informace, a tím mohlo dojít k ovlivnění konečných výsledků.

Samotný **sběr dat** probíhal od prosince r. 2017 do února r. 2018. Dotazníky jsem osobně rozdala občanům v okrese Trutnov a vždy jsem zdůraznila jeho anonymitu a účel výzkumu. Dotazník byl rozdán celkem 120 respondentům, odpovědi jsme získali též od 120 lidí, **návratnost** je 100%.

2.3.5 Metody vyhodnocení dat

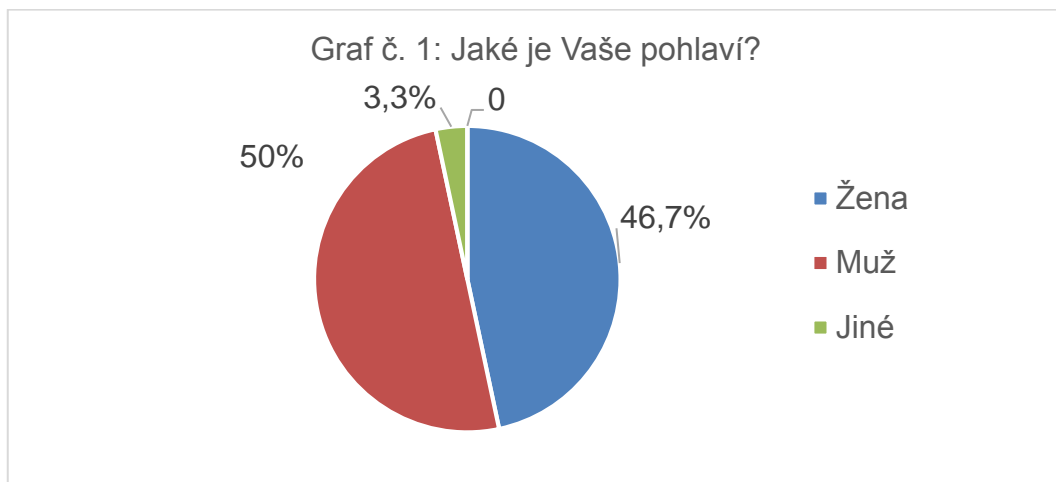
Pro zpracování dat v bakalářské práci jsem nejprve od respondentů všechny data shromáždila do jednoho celku. Na základě poskytnutých odpovědí od 120 respondentů jsem data zaznamenala elektronicky do tabulek Microsoft

Excel. Poznatky jsem zaznamenávala do výsečových grafů, které jsou následně slovně vyhodnoceny a popsány. Výsledky jsou vyjádřeny procentuálně a z důvodu přehlednosti jsem vždy zaokrouhlila na jedno desetinné místo.

2.4 Vyhodnocení dotazníkového šetření

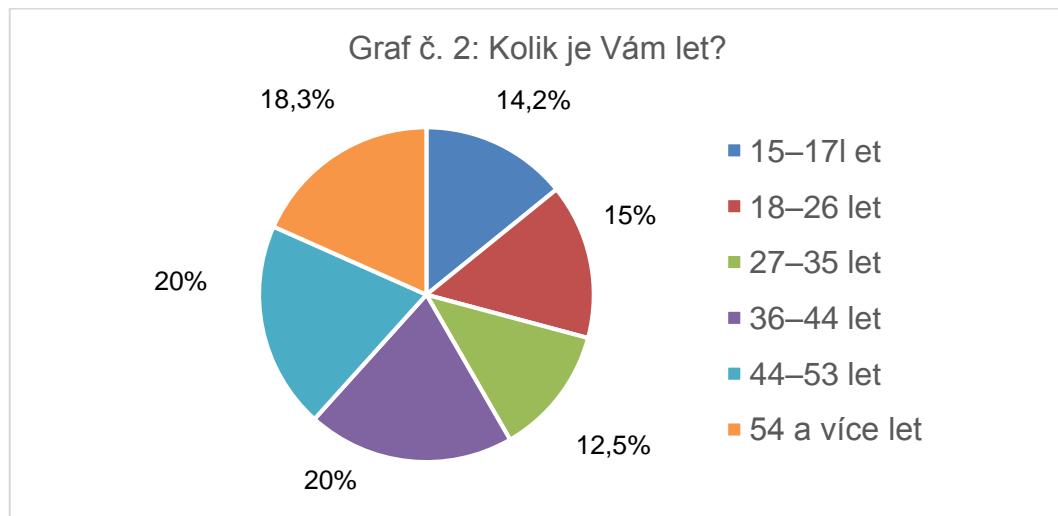
V kapitole Vyhodnocení dotazníkového šetření se zabývám analýzou a interpretací dat získaných z dotazníků. Kapitola obsahuje grafy se zpracovanými numerickými výsledky a textové popisy.

Otázka č. 1: Jaké je Vaše pohlaví?

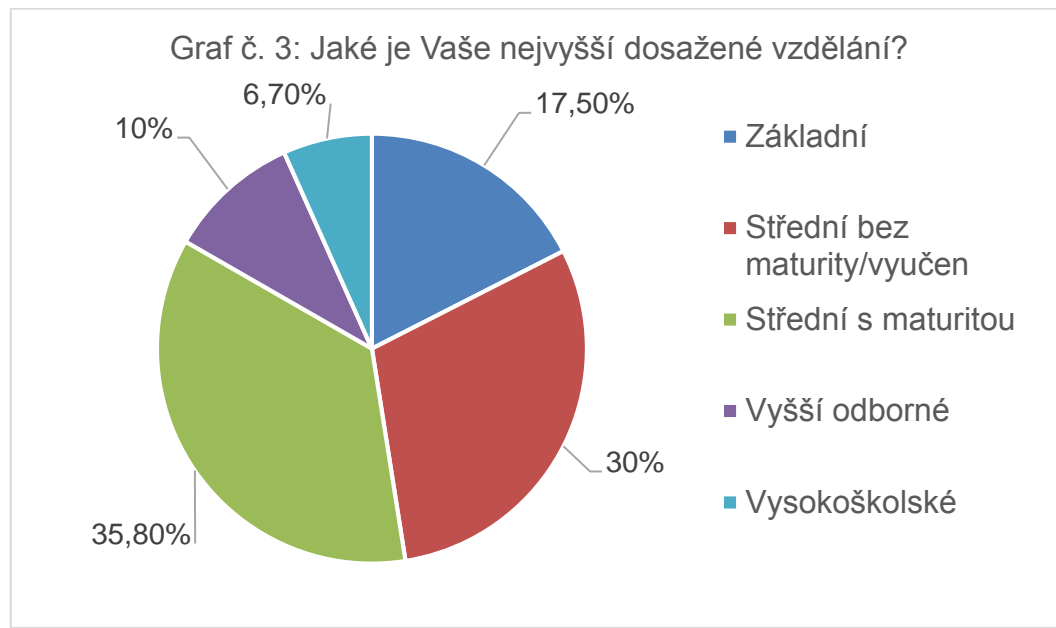
Výzkumu se účastnilo celkem 120 respondentů, z toho 56 žen, 60 mužů a 4 respondenti uvedli své pohlaví jako jiné.

Otázka č. 2: Kolik je Vám let?

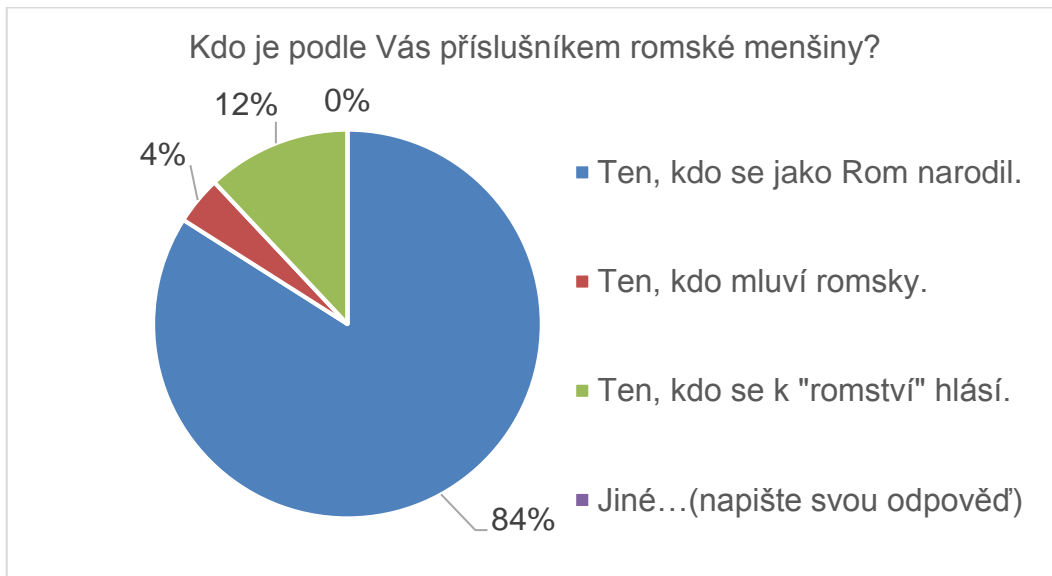
Z grafu č. 2 vyplývá, že nejvíce odpovídali lidé ve věku 36–44 let a 45–53 let, stejným počtem účastníků šetření, a to s 24. Jako další početná skupina byli respondenti ve věku *54 a více let* s počtem 22. V kategorii 18–26 let zodpovědělo dotazník 18 lidí, dále 17 respondentů ve věku 15–17 let a nejméně 15 lidí ve věku 27–35 let. Na dotazník tedy odpovídali zástupci všech věkových kategorií, starších 15 let.

Otázka č. 3: Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

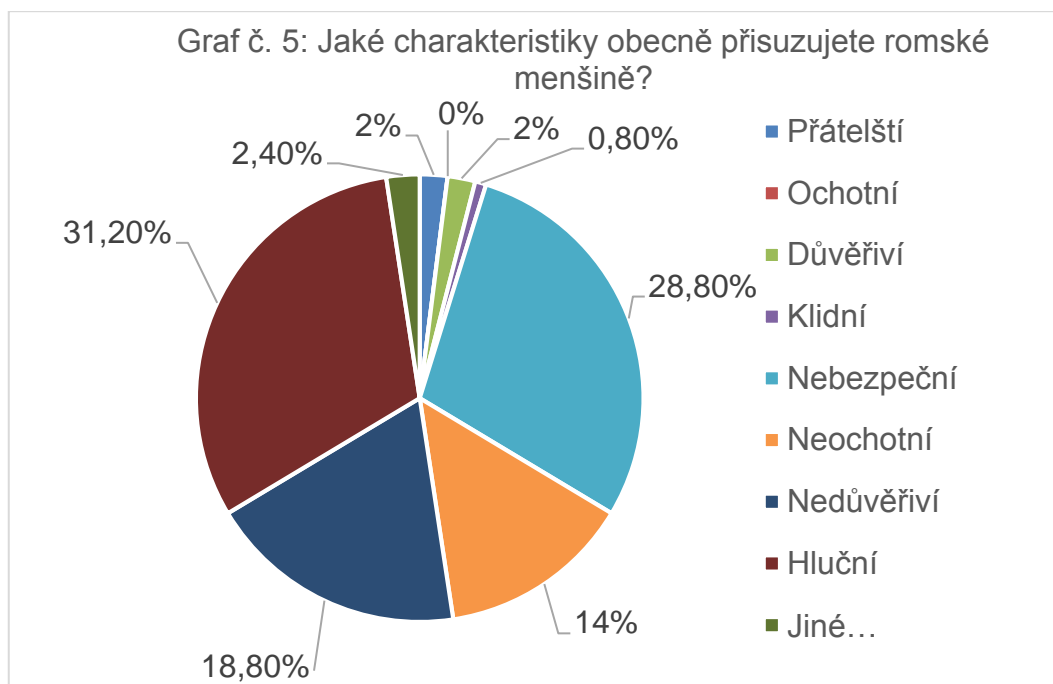
Na otázku č. 3 odpovědělo všech 120 respondentů, z toho největší skupinu tvořili ti, kteří mají vystudovanou *střední školu s maturitou*, a to 43 lidí. Dalších 36 respondentů absolvovalo *střední školu bez maturity*, 21 respondentů má vystudovanou pouze *základní školu*. *Vysokou školu* ukončilo celkem 8 respondentů a *vyšší odbornou školu* 12 dotazovaných.

Otázka č. 4: Kdo je podle Vás příslušníkem romské menšiny?

Na otázku „*Kdo je podle Vás příslušníkem romské menšiny*“ odpovědělo všech 120 respondentů, z toho 5 respondentů zaškrtnulo zároveň odpověď: Ten, kdo se jako Rom narodil a ten, kdo se k „romství“ hlásí. K názoru, že Rom je ten, kdo se jako Rom narodil, se přiklonilo celkem 105 respondentů, podle 15 účastníků výzkumu je Romem ten, kdo se k „romství“ hlásí a zbylých 5 respondentů se přiklání k názoru, že Romem je ten, kdo mluví romsky. Velká většina majoritní společnosti se přiklání k názoru, že Romem je ten, kdo se jako Rom narodil.

Otázka č. 5: Jaké charakteristiky **obecně** přisuzujete romské menšině?

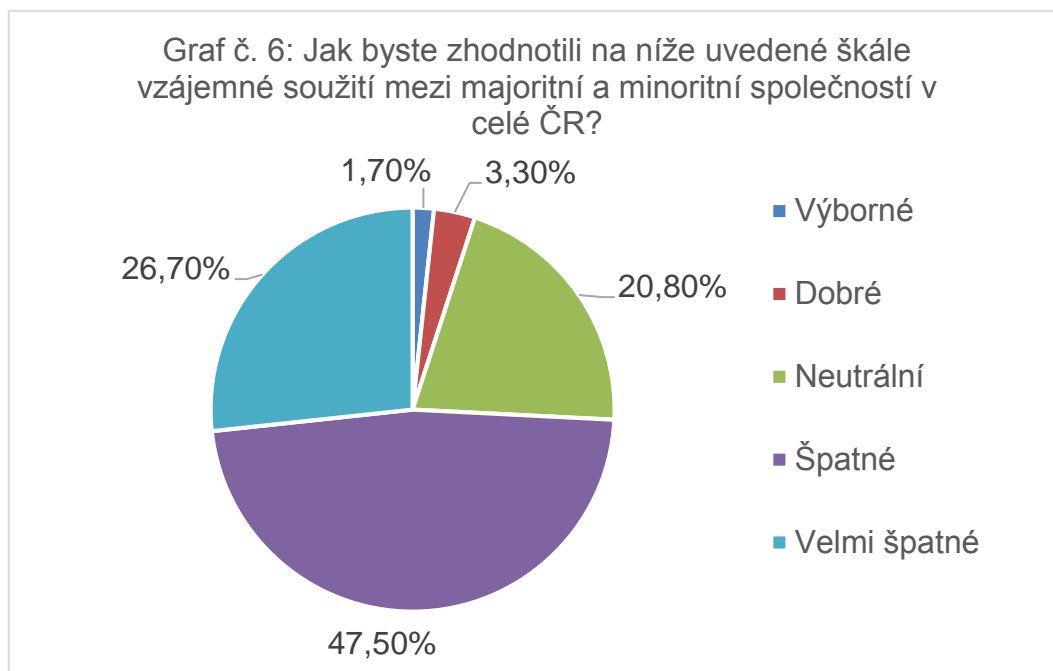

U otázky č. 5 mohli respondenti zaškrtnout více odpovědí. Z grafu můžeme vidět, že většina majoritní společnosti volila spíše záporné charakteristiky. 78 respondentů zaškrtnulo odpověď *hluční*, 72 respondentů zvolilo charakteristiku *nebezpeční*, 47 respondentů zvolilo odpověď *nedůvěřiví* a 35 respondentů přisuzuje Romům charakteristiku *neochotní*. Z kladných vlastností zvolilo 5 dotazovaných charakteristiku *přátelští*, dalších 5 odpověď *důvěřiví* a 2 respondenti uvedli charakteristiku romské menšiny jako klidnou. K charakteristice *ochotní* se nehlásí ani jeden ze 120 respondentů. 6 respondentů uvedlo odpověď jinou, například: „*agresivní*“ (2x), „*vlezlí*“, „*drzí*“, „*sprostí*“, „*nespolehliví*“ nebo „*každý je jiný, záleží na výchově*“.

Otázka č. 5 souvisí s jednou ze stanovených hypotéz – H3: *Majoritní společnost obecně romské menšině nepřisuzuje stejné charakteristiky v ČR jako romské menšině, se kterou jsou v nějakém blízkém kontaktu = není Rom jako Rom, všichni nejsou stejní*. Z grafu vyplývá, že **obecně** se romské minoritě přisuzují záporné charakteristiky. Niže graf č. 16 a porovnávací tabulka ukáže, jak je to s Romy, které máme ve svém blízkém kontaktu.

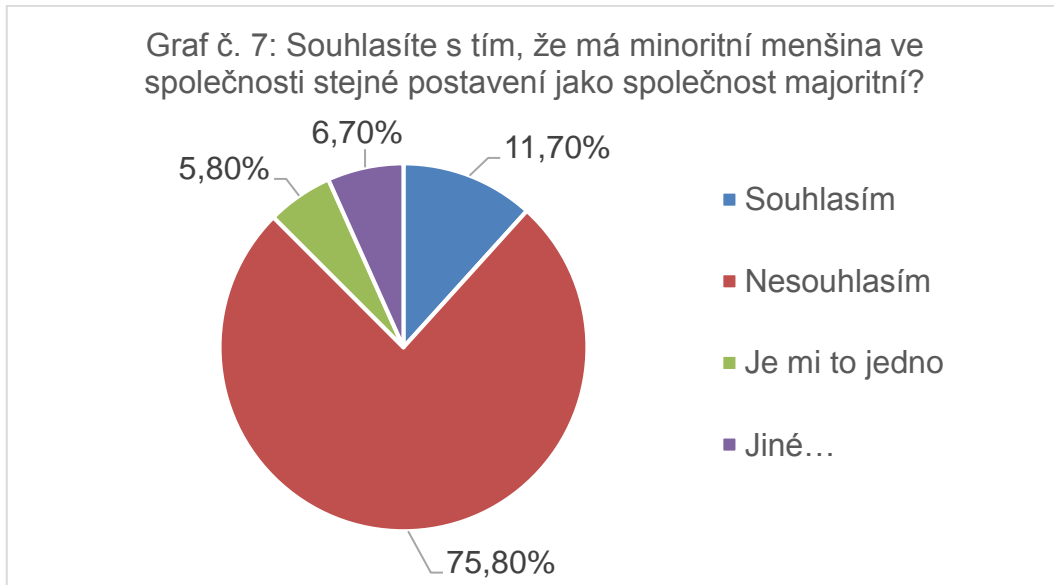

Otázka č. 6: Jak byste zhodnotili na níže uvedené škále vzájemné soužití mezi majoritní a minoritní společností v celé ČR?

Otázka č. 6 se dotazovaných ptala, jak hodnotí vzájemné soužití mezi majoritní a minoritní společností v celé ČR. V grafu č. 6 sledujeme, že majoritní společnost v okrese Trutnov hodnotí vzájemné soužití mezi majoritní a minoritní společností v celé ČR spíše jako *špatné* – 57 respondentů. Další 32 dotazovaných hodnotí soužití jako *velmi špatné* a 25 jako *neutrální*. K názoru, že soužití mezi majoritní a minoritní společností je *dobré*, se přiklání 4 respondenti a zbylí 2 poté hodnotí soužití jako *kladné*.

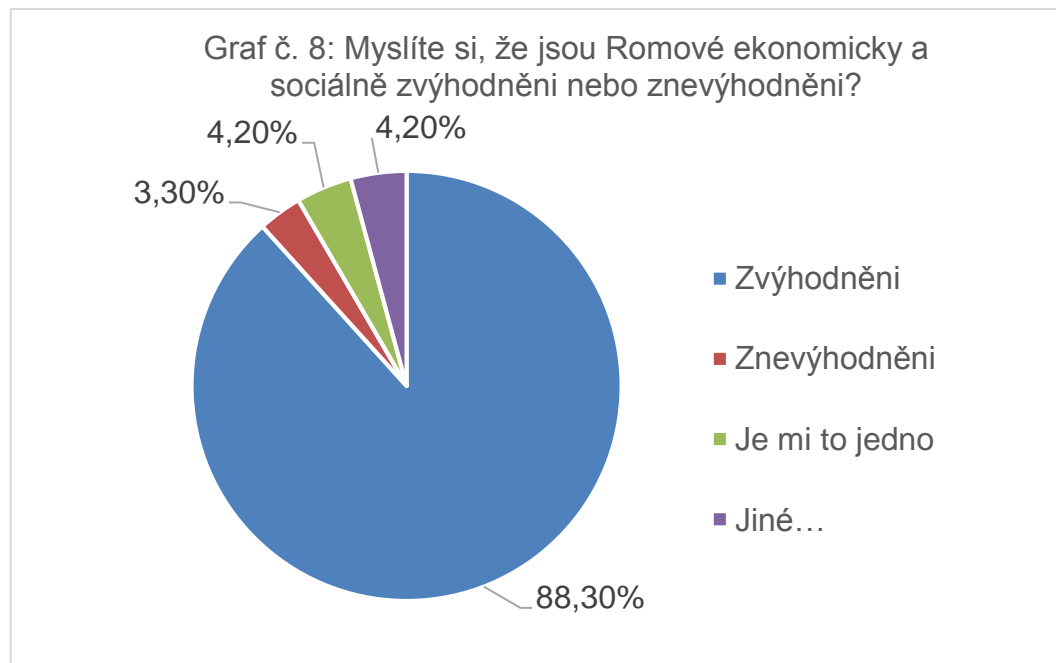
Otázka č. 7: Souhlasíte s tím, že má minoritní menšina ve společnosti stejné postavení jako společnost majoritní?

Jak jsem popsala v teoretické části, tak nejen Romové, ale i jiné etnické minority mají ve společnosti z různých důvodů méně výhodné postavení. Na otázku č. 7, zda dotazovaní souhlasí s tím, že má minoritní společnost ve společnosti stejné postavení jako společnost majoritní, většina, tedy 91 respondentů, odpověděla, že *nesouhlasí*. 14 respondentů *souhlasí*, že mají ve společnosti stejné postavení a 7 respondentům je to jedno. Dále 8 respondentů uvedlo svou vlastní odpověď, a to např.:

- „*mají lepší postavení ve společnosti – větší výhody*“ (7x)
- „*ano, pokud dodržují pravidla a zákony společnosti a země, kde žije*“.

Otázka č. 8: Myslíte si, že jsou Romové ekonomicky a sociálně zvýhodněni nebo znevýhodněni?

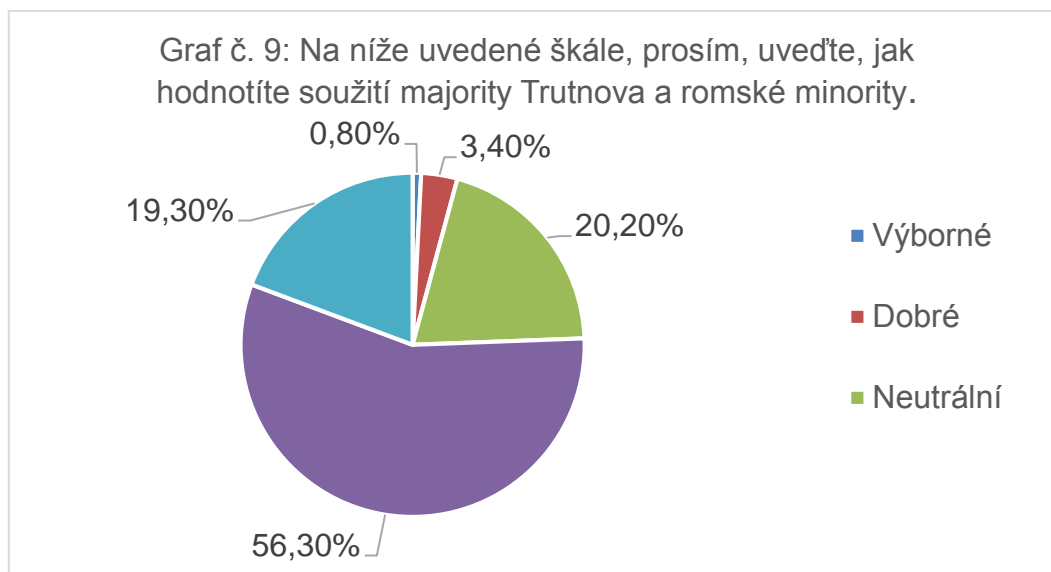

V otázce č. 8 jsem se respondentů dotazovala na jejich názor. Měli uvést, zda si myslí, že jsou Romové ekonomicky a sociálně zvýhodněni nebo znevýhodněni. Česká společnost vnímá romskou společnost jako neochotnou pracovat.¹³ Romové z pohledu majority vyžadují větší péči od státu, aniž by tuto péči vyvážili přínosem pro společnost. Naprostá většina, tedy 106 respondentů, si myslí, že je romská menšina *zvýhodněna*. Pouze 4 respondenti si myslí, že jsou Romové *znevýhodněni*, dalších 5 respondentů uvedlo, že je jim to jedno. Byla i 5x zaškrtnuta odpověď *jiné*, kde byly uvedeny např. tyto odpovědi:

- „*Ne, umí chodit v sociálních dávkách.*“
- „*Stejně jako práva jiných.*“
- „*Stejně zákony.*“ (2x)
- „*Rozhodně jsou zvýhodněni, mají vše zadarmo, nepracují a okrádají stát.*“

¹³ Viz více v teoretické části

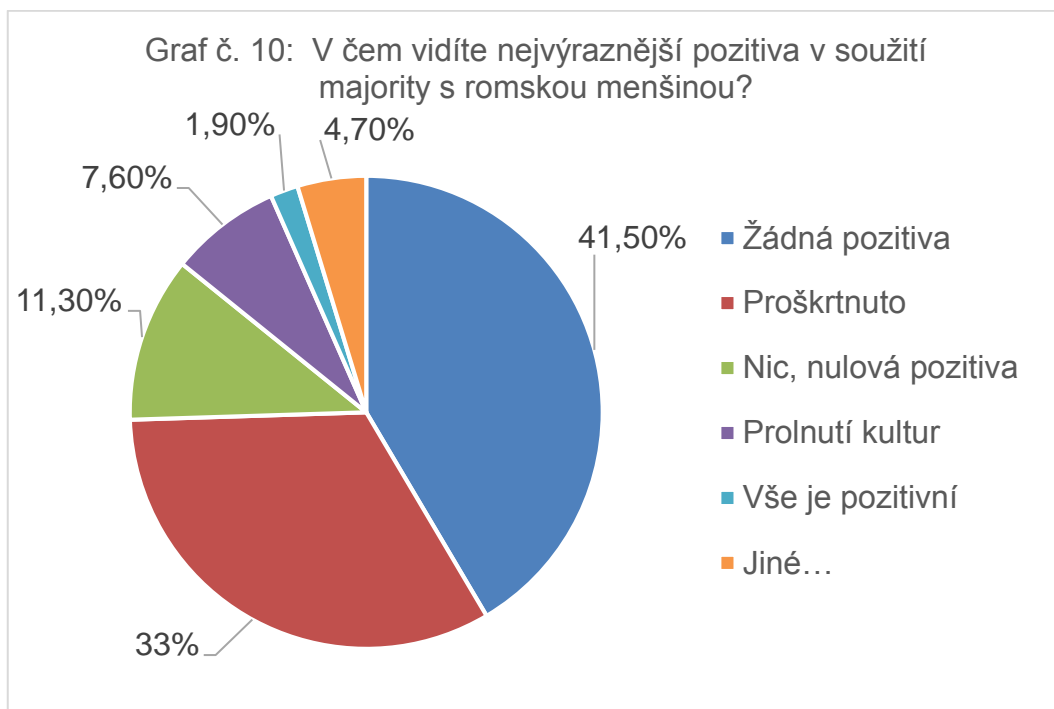
Otázka č. 9: Na níže uvedené škále, prosím, uveďte, jak hodnotíte soužití majority Trutnova a romské minority:

U otázky č. 9 byl od respondentů vyžadován názor, jak hodnotí soužití majority Trutnova a romské minority. Na uvedené škále měli tyto možnosti: *výborné, dobré, neutrální, špatné, velmi špatné*. Na tuto otázku bylo zaznamenáno 119 odpovědí. Z grafu můžeme vidět, že hodnocení soužití majority a romské minority okrese Trutnov není na uspokojivé úrovni. Celkem 67 respondentů hodnotí soužití jako *špatné*, 23 respondentů jako *velmi špatné*. Jako *neutrální* soužití hodnotí 24 lidí. Pouze 4 respondenti mají názor, že soužití je *dobré* a zbývajících 1 občan okresu Trutnova se domnívá, že soužití je na *výborné* úrovni. Tato otázka byla pro výzkum důležitá, jelikož jsem si v úvodu uvedla hypotézu H2: *Soužití majority a romské minority v okrese Trutnov je postaveno na „negativním“ vztahu*. Z grafu je patrné, že nejméně polovina občanů hodnotí soužití jako *špatné*. O tomto soužití v okrese Trutnov jsem se i více zmiňovala v teoretické části, kde jsem uváděla hlavní příčiny vzniku tohoto špatného soužití. Největší příčinou je nejspíš přistěhování se „nepřizpůsobivých občanů“ do okresu, a tím začínající rozpory mezi minoritou a majoritou.¹⁴

¹⁴ Viz kapitola Okres Trutnov – *kontext výzkumu* (popř. citace z kroniky města Úpice)

Otázka č. 10: V čem vidíte nejvýraznější pozitiva v soužití majority s romskou menšinou?

Na tuto otevřenou otázku odpovědělo celkem 106 respondentů. Celkem 44x bylo uvedeno, že *žádná* pozitiva v soužití občané okresu Trutnov nevidí. 35x byla odpověď *proškrtnuta* (a to i v případě, že otázka č. 11 byla vyplněna), což můžeme vnímat různě. Buď respondent žádná pozitiva nevidí, nebo se vyjadřovat nechce, možná má k této otázce neutrální názor. 12x byla uvedena odpověď „*nic, nulová pozitiva*“. 8 respondentů vidí pozitiva v prolnutí kultur těchto dvou společností, „*v předávání zkušenosti, např. romské zvyky, hudba, folklór.*“. 2 respondentky uvedly, že „*všechno je pozitivní*“ na soužití s romskou menšinou. Byly uvedeny i tyto další odpovědi:

- „*někteří pracují*“
- „*je spousta Romů, kteří žijí spořádaným životem – nelze je házet do jednoho pytle*“
- „*někteří, asi tak 1 %, se už socializovali a jsou slušní*“
- „*tolerance*“ (2x).

Otázka č. 11: V čem vidíte nejvýraznější negativa v soužití majority s romskou menšinou?

Jelikož jsem se v předchozí otázce respondentů ptala na pozitiva soužití s Romy, v této otázce se naopak ptám na nejvýraznější negativa. Lidé uváděli i několik negativ, s tímto jsem se u pozitiv nesešla ani v jednom případě.

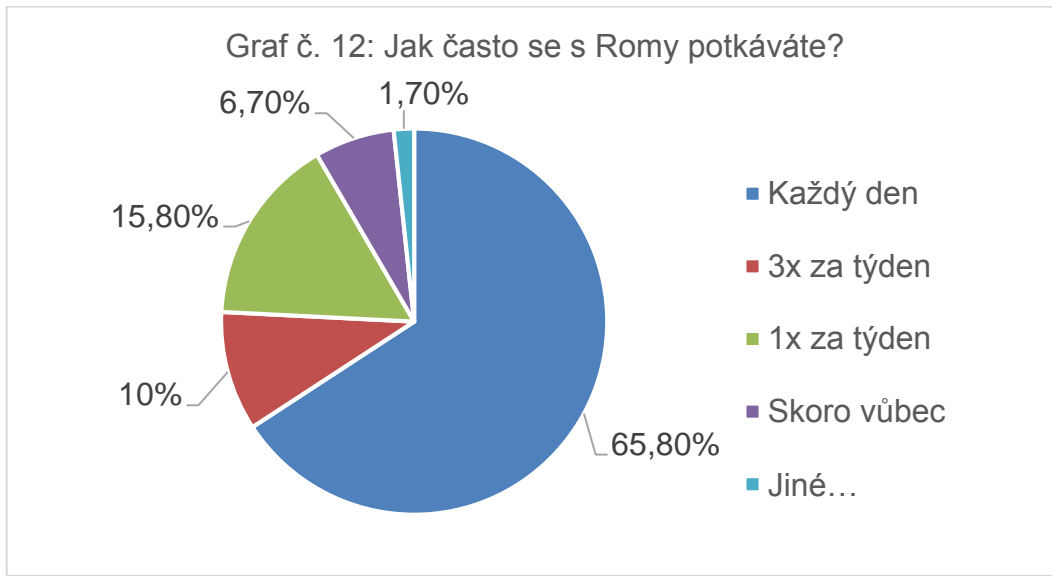
V této otevřené otázce odpovědělo celkem 110 respondentů. Byla uvedena tato negativa: *nechodí do práce, jsou sociálně zvýhodněni a zvýhodnění v dávkách – 51x; hluk, nepořádek – 30x; nepřizpůsobivost, neschopnost se začlenit – 17x; vše vidím jako negativní – 15x; nebezpečí, lidé se bojí, časté konflikty – 13x; krádeže, vandalství 13x.*

Dále bylo uváděno: *vysoká porodnost – 4x, obtížnost – 5x, nevychovanost – 5x, nespolehlivost – 2x, nadřazenost Romů – 7x, neochota – 4x, vypočítavost, vzájemná nedůvěra, nepochopení, nespravedlnost, předsudky, nesnášenlivost, neomalenost, prolhanost, nízké vzdělání, rasismus, „romské děti učí své nevychované chování majoritní děti“, „úřady jim jdou vstříc, aby od nich měly klid.“*

Negativa byla uváděna daleko častěji než pozitiva. Romové jsou sociálně vyloučenou skupinou v české společnosti. Historické a etnografické analýzy vypovídají o tom, že Romové nikdy nebyli považováni za rovnocenné příslušníky české společnosti či právoplatné občany českého státu, ale že jejich místo bylo na okraji (Navrátil, 2003). Je patrné, že soužití s romskou menšinou z pohledu majority nelze považovat za příznivé.

Z tohoto shrnutí vyplývá, že na Romy je nazíráno spíše z negativního hlediska, proto bych mohla potvrdit hypotézu č. 1: H1: *Na romskou menšinu je v české společnosti nazíráno jako na menšinu problematickou, a to např. v oblasti nezaměstnanosti, vzdělání, vzájemného soužití, nepřizpůsobivosti, znečišťování města apod.*

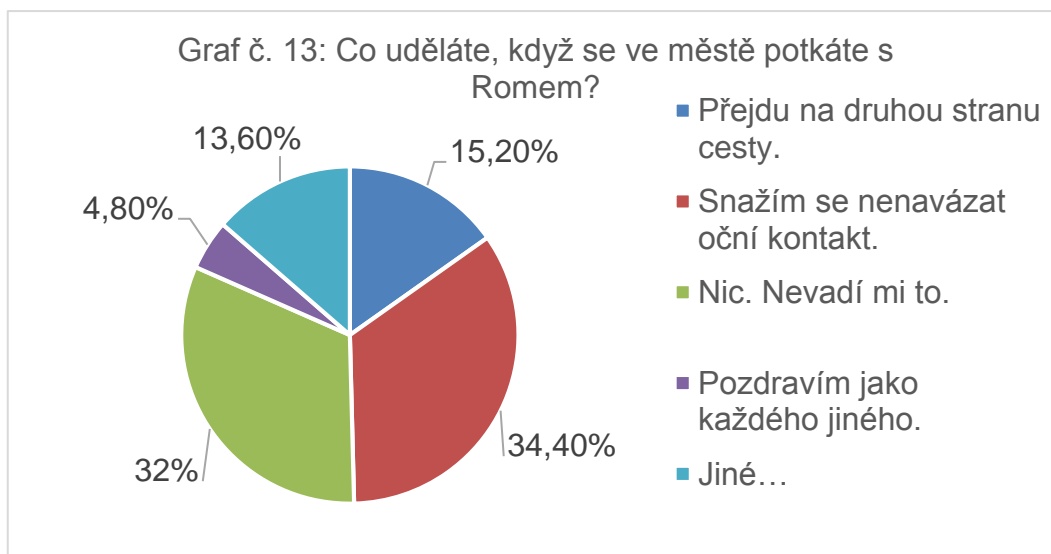
Otázka č. 12: Jak často se s Romy setkáváte?

Na otázku v tomto dotazníku jsem se respondentů zeptala, jak často se s Romy setkávají. Ze 120 respondentů se s Romy setkává *každý den* celkem 79 občanů okresu Trutnov. *1x za týden* je setkává celkem 19 respondentů a *3x za týden* 12 respondentů. 8 respondentů uvedlo, že se s Romy nepotkávají *skoro vůbec*. V dotazníku se objevují i dvě odpovědi *jiné*, a to:

- „Při vyplácení sociálních dávek.“
- „Snažím se je potkávat co nejméně.“

Otázka č. 13: Co uděláte, když se ve městě potkáte s Romem?

Na otázku č. 13: Co uděláte, když se ve městě potkáte s Romem, mohli respondenti vybrat více odpovědí z pěti možností. Celkem 5 respondentů zaškrtno odpověď „přejdou na druhou stranu cesty“ a zároveň odpověď „snažím se nenavázat oční kontakt.“ K první odpovědi se celkem přiklonilo 19 respondentů. Ke druhé odpovědi celkem 43 respondentů. Dotazovaným, kterým setkání s Romem ve městě nevadí, bylo celkem 40. Pouze 6 lidí Romy pozdraví jako každého jiného. U této otázky se objevilo dohromady 17 jiných odpovědí. Mezi ně patří např.:

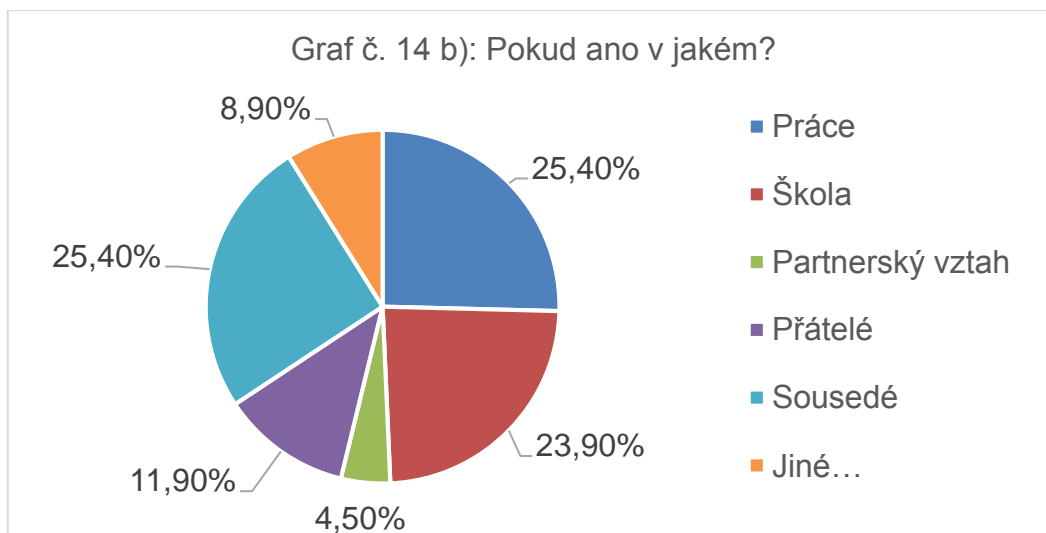
- „Je mi to nepříjemné“ (3x)
- „Mám vztek“
- „Vyhnu se“ (2x)
- „Nic, vadí mi to“ (2x)
- „Navazuji oční kontakt.“
- „Necítím se dobře.“
- „Cítím se otráveně.“ nebo „Cítím se naštvaně.“
- „Jsem ve střehu – zbystrím, zda se něco neztratí – pouze si dávám pozor, kdyby mi chtěl něco udělat, např. mě okrást“.

Otázka č. 14: Jste s příslušníky romské menšiny v nějakém blízkém kontaktu?
Pokud ano v jakém?

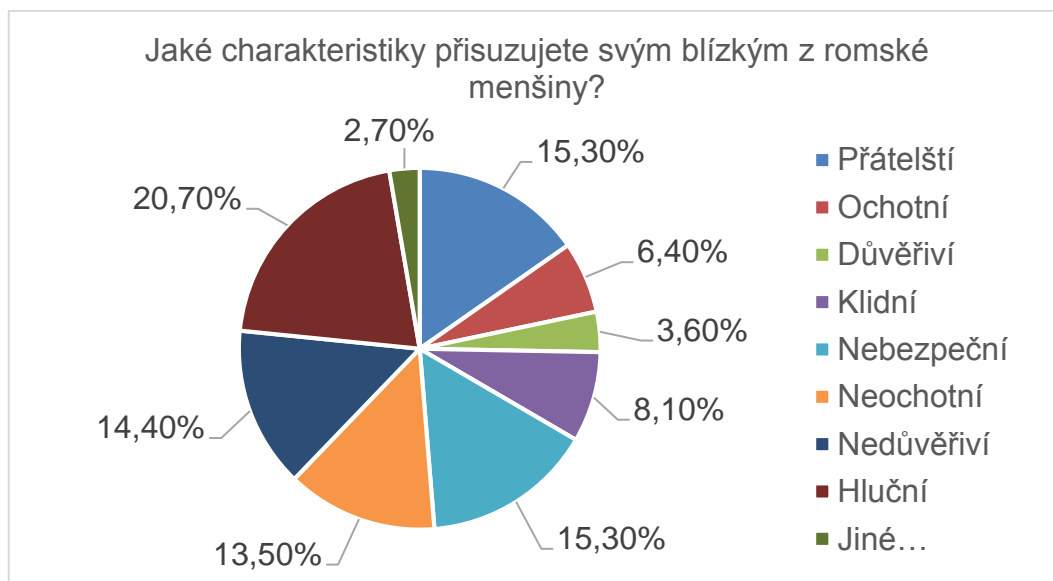
Otázka č. 14 obsahovala dvě podotázky. U první jsem se respondentů ptala, zda jsou s příslušníky romské menšiny v nějakém blízkém kontaktu. Celkem na dotaz odpovědělo 118 respondentů, a jak vyplývá z grafu, 57 respondentů odpovědělo ano a zbylých 61 dotazovaných nejsou v žádném blízkém kontaktu s romskou menšinou.

Jestliže účastníci dotazníkového šetření odpověděli v předchozí otázce, že jsou s Romy v blízkém kontaktu, dále měli uvést v jakém. Celkem 17 respondentů se s Romy setkává v práci a stejný počet lidí je s Romy v sousedském vztahu. 16 respondentů uvedlo, že s touto menšinou setkává ve škole. Přátelský vztah zaškrtnulo 8 dotazovaných a další 3 jsou s Romy v partnerském vztahu. Objevilo se 6 jiných odpovědí, a to: „při nějakém konfliktu“, „jsem Rom“, „obchod“, „obyvatelé města“ (2x), „příbuzenský“.

Respondenti zaškrtovali i více odpovědí, např. uvedli, že jsou s romskou menšinou v blízkém kontaktu v práci a zároveň jsou jejími přáteli.

Otázka č. 15: Jaké charakteristiky přisuzujete svým blízkým z romské menšiny?
Pokud nemáte žádné blízké mezi romskou menšinou, vynechejte tuto otázku.

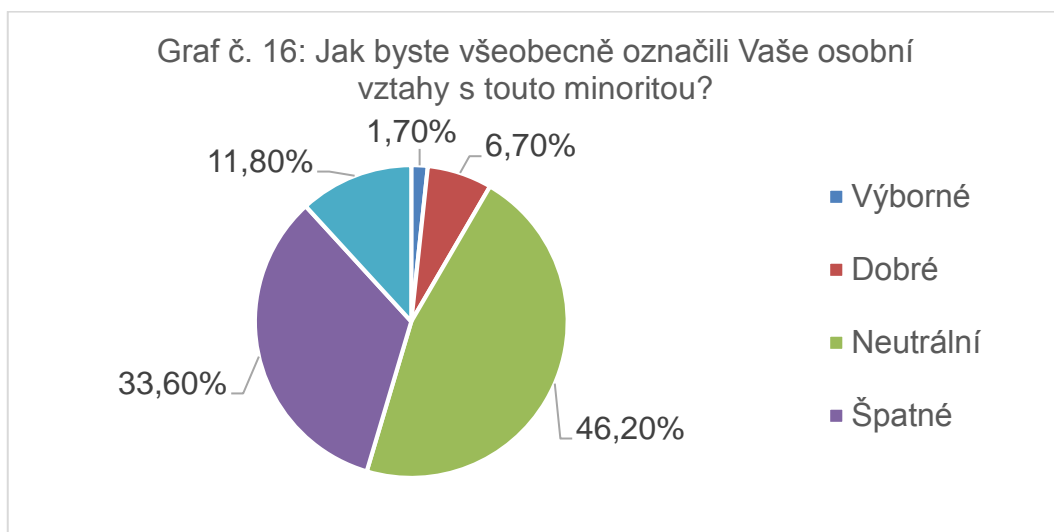
S touto otázkou souvisí stanovená hypotéza H3: *Majoritní společnost obecně romské menšině nepřisuzuje stejné charakteristiky v ČR jako romské menšině, se kterou jsou v nějakém blízkém kontaktu = není Rom jako Rom, všichni nejsou stejní.* Otázka a graf č. 5 ukázala, že **obecně** se romské menšině přisuzují negativní, záporné charakteristiky. Z grafu č. 15 vyplývá, že 23 respondentů vidí romskou menšinu jako *hlučnou*, 17 jako *nebezpečnou*, 16 jako *nedůvěřivou*. Na základě této hypotézy jsem se rozhodla vytvořit tabulku se zpracovanými daty otázky č. 5 a otázky č. 15.

Tabulka 4: Charakteristiky Romů – srovnání otázky č. 5 a 15

	Přátelští	Ochotní	Důvěřiví	Klidní	Nebezpeční	Neochotní	Nedůvěřiví	Hluční
Obecně	5	0	5	2	71	35	47	78
Blízký kontakt	17	7	4	9	17	15	16	23

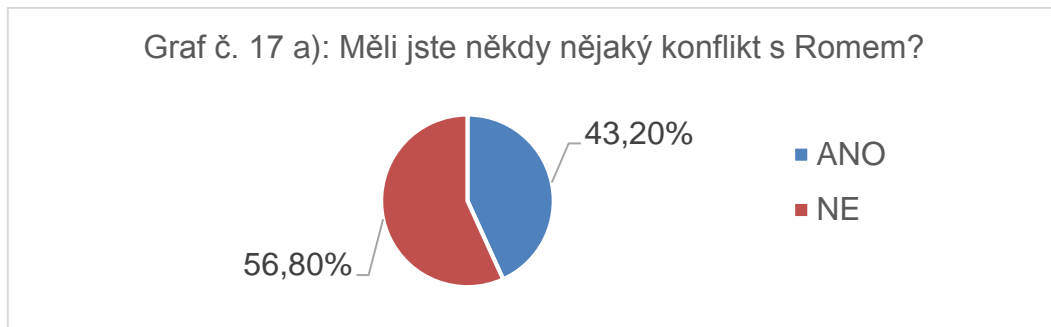
Je však důležité říci, že na otázku č. 5 odpovědělo všech 120 respondentů. U otázky č. 15 záleželo, zda má majorita vůbec nějaké blízké z romské menšiny. Celkem jich bylo 57 (viz. Graf č. 14a) a 14b). Je to tedy téměř o polovinu méně, poměr je nevyrovnaný, proto nemůžeme vyhodnocovat stoprocentní závěry. Avšak z grafu vyplývá, že i u tohoto nepoměru se vyskytuje více pozitivních charakteristik s Romy v blízkém kontaktu. Z teoretické části víme, že česká společnost vnímá romskou minoritu jako hlučnou. Tato odpověď byla nejvíce zaškrtnuta v obecné charakteristice Romů a zároveň i u respondentů, kteří mají Romy v blízkém kontaktu. Dále z tabulky vyplývá, že daleko více lidí vnímá své blízké z romské menšiny jako přátelské (5:17) a ochotné (0:7).

Otázka č. 16: Jak byste všeobecně označili Vaše osobní vztahy s touto minoritou?

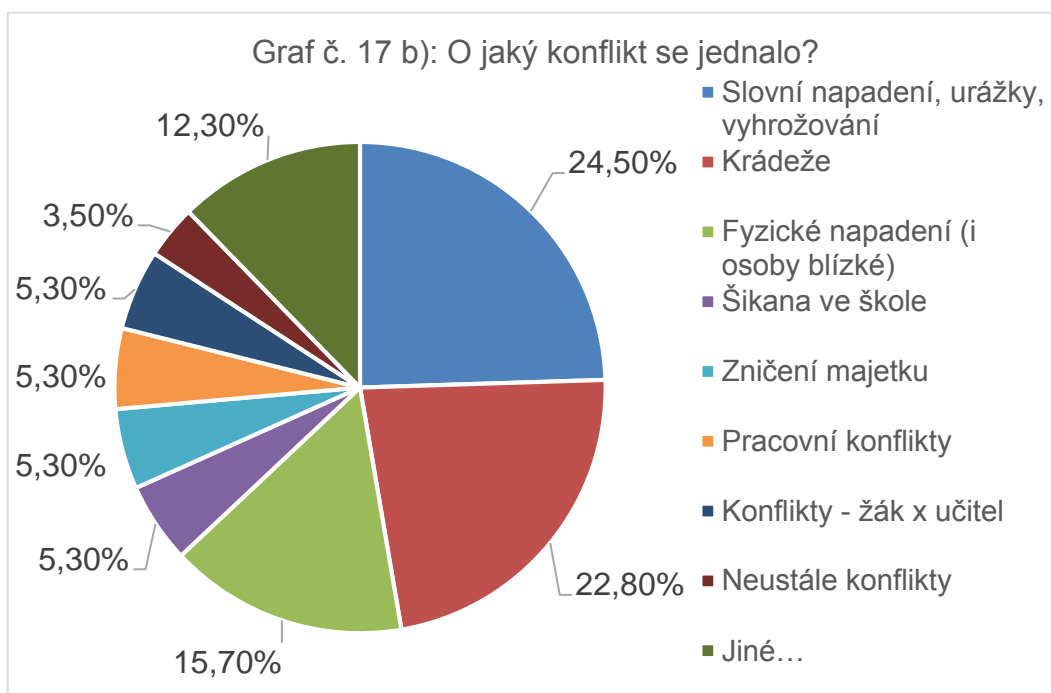

U otázky č. 16 měli respondenti označit jejich osobní vztahy s romskou minoritou. Zde se tedy zjišťoval individuálně postoj či pohled každého jedince na romskou menšinu v okrese Trutnov. Odpovědělo celkem 119 respondentů, z nich téměř polovina, tedy 55 respondentů, označila své osobní vztahy k minoritě jako *neutrální*. Dalších 40 jedinců vnímá své osobní vztahy jako *špatné*, za velmi *špatné* je označilo 14 respondentů. Osobní vztahy na dobré úrovni vnímá 8 dotazovaných, na výborné úrovni 2 respondenti.

Otázka č. 17: Měli jste někdy nějaký konflikt s Romem? Popřípadě uveďte, o jaký konflikt se jednalo.

Zde jsem respondentům položila otázku, zda měli někdy s Romem nějaký konflikt. S menšinou mělo nějaký konflikt celkem 51 dotazovaných a dalších 67 uvedlo, že nikdy neměli žádný konflikt. Odpovědělo celkem 118 respondentů.

Jestliže byla zaškrtnuta odpověď ANO, měli respondenti uvést, o jaký konflikt se jednalo. Data jsme rozdělila do 8 celkových odpovědí: slovní napadení, urážky, vyhrožování (14x), krádeže (13x), fyzické napadení (9x), šikana ve škole, zničení majetku (3x), pracovní konflikty (3x), konflikty mezi učitelem a

žákem (3x) a neustálé konflikty (2x). Zaznamenalo se i 7 odpovědí jiných: „*docházka ve škole*“, „*finanční dluh za nezaplacení nájmu*“, „*agresivita*“, „*sousedský konflikt – hluk v noci*“, „*neslušné chování*“, „*napomenuli jsme je, byli hluční a málem nás zbili*“, „*ano, měl, napomenul jsem dítě Roma a rodič nic nedělá, a ještě by mě málem zbyli.*“

Otázka č. 18: Jaký postoj zaujímáte k Romům ve vašem městě?

Tato otázka byla otevřená a ptala se respondentů, jaký postoj zaujímají k Romům v jejich městě. Odpovědělo na ni celkem 101 respondentů. Nejčastěji jsme se setkali s negativními odpověďmi. Nejvíce uvedený byl postoj: *negativní (19x)*, *neutrální (16x)*, *nesnášenlivý (10x)* nebo *nevšímám si jich (10x)*.

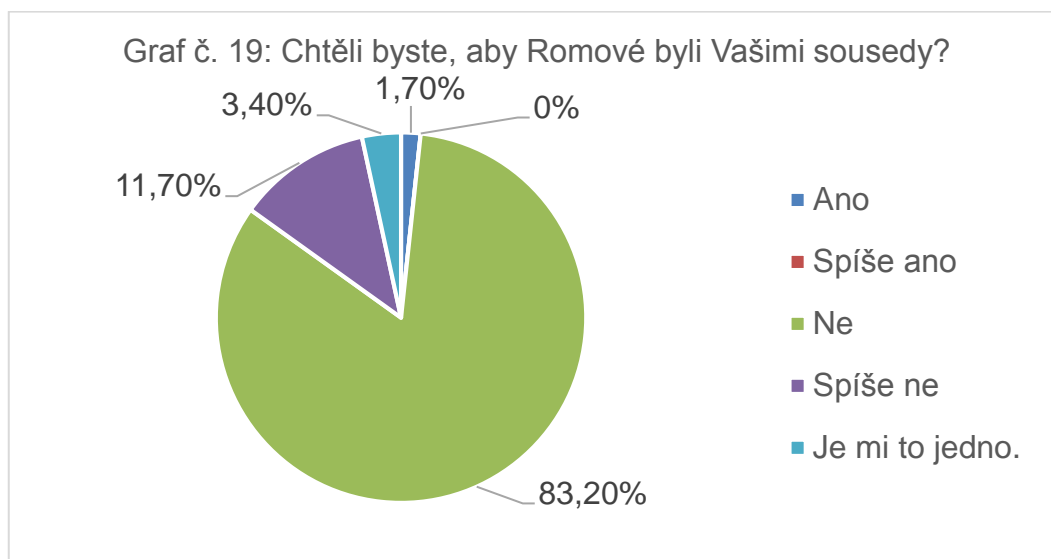
Dále se objevily tyto odpovědi:

- „*Velmi špatný.*“ (3x)
- „*Jsou obtížní.*“ (4x)
- „*Není Rom jako Rom.*“ (2x)
- „*Odporný, odtažitý.*“ (6x)
- „*Žádný.*“ (5x)
- „*Jak oni ke mně, tak já k nim.*“
- „*Vadí mi jejich chování ve skupinách. Jsou hluční a namyšlení. Ale jinak mi nevadí.*“

Ze 101 odpovědí se objevily i dva postoje pozitivní: „*výborný*“; „*přátelský*“.

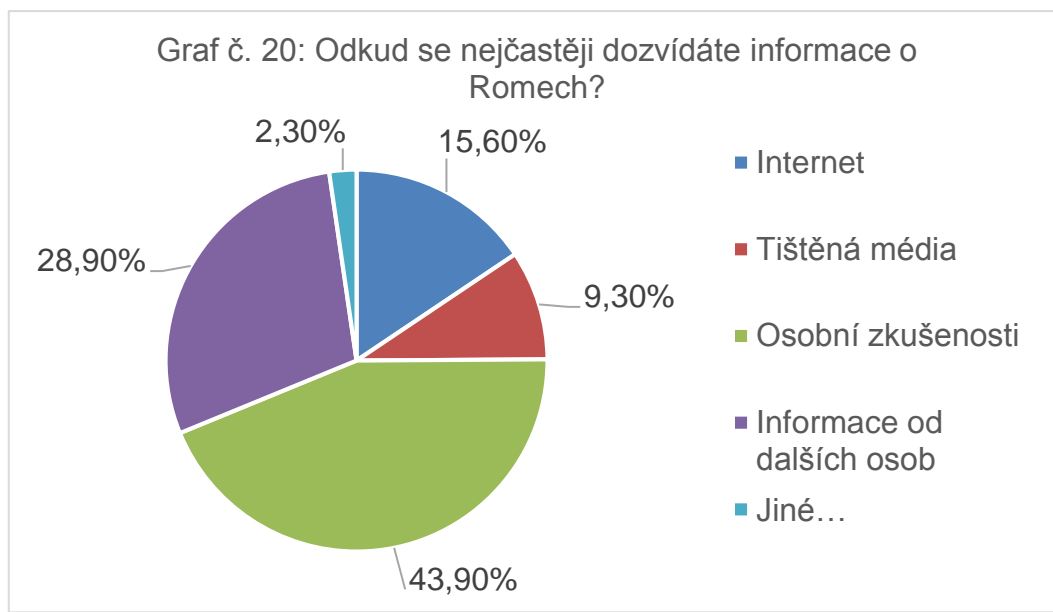

Otázka č. 19: Chtěli byste, aby Romové byli vašimi sousedy?

Z české strany je Romům vytýkána zejména hlučnost (o tom vypovídá i otázka č. 5) a zároveň i špatné sousedské vztahy. V otázce č. 19 jsem se respondentů dotazovala, zda by chtěli, aby Romové byli jejich sousedy. V dotazníkovém šetření uvedla velká většina – celkem 99 respondentů – že by nechtěli, aby Romové byli jejich sousedy. Dalších 14 dotazovaných uvedlo odpověď *spíše ne*. Čtyřem respondentů je to jedno a pouze 2 respondenti by chtěli, aby se Romové stali jejich sousedy. Ze všech 119 dotazovaných se nikdo nepřiklonil k názoru *spíše ano*. Pro 99 dotazovaných by sousedství s Romy bylo zcela nepřijatelné. Řada emotivních diskusí je vedena na toto téma, proč a na čí straně je příčina napětí. Určitě rozhoduje plno faktorů, které jsem popisovala v teoretické části v kapitole *Vztah majority k Romům*.

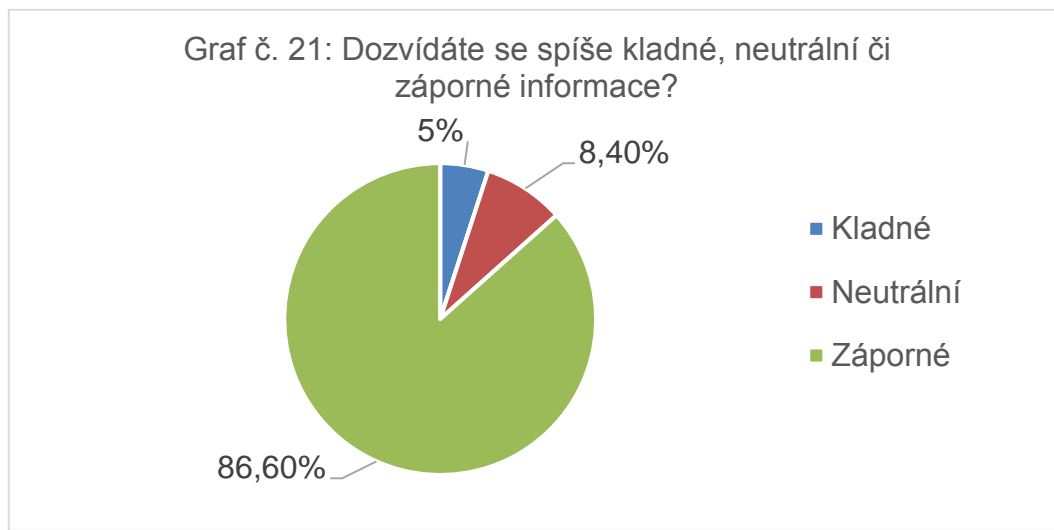
Otázka č. 20: Odkud se nejčastěji dozvídáte informace o Romech?

V bakalářské práci jsem se zaměřila na mediální analýzu v okrese Trutnov. Prostřednictvím dotazníku jsem se zaměřila na informace o Romech a jejich zprostředkovatele. Konkrétně jsem se majority ptala, odkud se nejčastěji dozvídají informace o Romech. Mohli zaškrtnout více možností. Nejčastěji respondenti uvedli, že mají s Romy své *osobní zkušenosti* (souvisí s otázkou č. 17) – celkem 76x. Dotazovaní 50x uvedli, že se dozvídají informace o romské společnosti od *dalších osob*. Dále je v dnešní době velice populární internet, který nám také poskytuje různé informace. Internet byl zvolen celkem 27x. Informace zprostředkovávají i různá *tištěná média*, a ta byla zaškrtnuta celkem 16x.¹⁵ V jiných odpovědích se 3x objevilo, že se účastníci šetření dozvídají informace skrz televizi. Jeden respondent uvedl: „*Moc mě to nezajímá.*“

¹⁵ V analýze lokálních médií jsem uvedla tři deníky (Úpické noviny, Nezávislý zpravodaj, Radniční listy), které se např. v roce 2013 o romské menšině v žádném kontextu nezmínily.

Otázka č. 21: Dozvídáte se spíše kladné, neutrální či záporné informace?

S otázkou č. 20 souvisí otázka č. 21, kde respondenti měli uvést, jaké informace se o Romech od různých zprostředkovatelů dozvídají nejčastěji. Odpovědělo celkem 119 respondentů. Z grafu vyplývá, že téměř naprostá většina se dozvídá *záporné* informace, tedy celkem 103 respondentů. 10 respondentů se dozvídá *neutrální* informace a zbylých 6 jedinců zjišťuje o Romech informace *kladné*.

Otázka č. 22: Chcete-li k danému tématu ještě něco dodat, zde máte prostor:

Na závěr měli respondenti možnost se k danému tématu jakkoliv vyjádřit. K tématu se vyjádřilo celkem 28 respondentů z celkového počtu 120, pro výzkum jsem náhodně vybrala tyto reakce:

„Neodsuzovala bych Roma kvůli jeho národnosti. Každý se může rozhodnout, jak se bude projevovat. Může pracovat, žít v čistém bytě, mít slušnou rodinu, ale lidé ho i tak budou chtít odsoudit jen proto, že je ROM. Snažím se tím říct, ať nikdo neodsuzuje podle zevnějška.“ (žena, 15–17 let)

„Lidé odsuzují všechny stejně.“ (muž, 27–35 let)

„Přál bych si, aby v tomhle městě nemusel mít žádný občan strach chodit přes den, nebo večer po ulici a čekat, dokud ho někdo nenapadne. Dále aby se začali chovat jako normální lidé, a ne jako kdyby jim patřil celý svět.“ (muž, 15–17 let)

„Současní Romové nejsou ochotni se začlenit, jsou naučení, že pracovat nebudou, protože dostanou dávky“ (žena, 44–53 let)

„Lžou, jsou hluční, děti nechodí do školy, špatně se učí, pro stát to nic není, ani si neshání práci, radši jsou na podpoře nebo berou sociální dávky, a to dělají rodiče, a tak učí děti. Agresivní, nic se jim nemůže říct a dělají bordel, nic si neuklidí po sobě.“ (muž, 54 a více let)

„Zloději, nepracující a ať odtáhnou jinam.“ (muž, 44–53 let)

„Soužití s romskou minoritou není ideální a liší se místem od místa. Nejhorší situace je v regionech s velkou populací Romů na jednom místě. Hlavní problém je v sociální štedrosti státu, která byla nastavena začátkem 90. let systémem adresních dávek. Před sametovou revolucí platilo zhruba toto: „Kdo nemakal, šel

bručet. “ Čech, Rom, bez rozdílu. Nechci být advokátem starých časů, ale tohle platilo. “ (muž, 27–35 let)

*„Jelikož Romové nejsou původními obyvateli ČR, měli by se tu chovat slušně, přátelsky, atd. A jestliže se budou chovat sprostě, měli by být potrestáni. “
(muž, 15–17 let)*

„Jsou hluční, drzí a kradou. “ (žena, 27–35 let)

„Ne všichni jsou stejní. Místní starousedlíci, kteří dříve pracovali, jsou bezproblémoví. “ (žena, 36–44 let)

*„Jsou i výjimky, které mezi průzkum nepatří – jsou sociálně začlenění a fungují. “
(muž, 54 a více let)*

„Regulovat jejich populaci. “ (muž, 54 a více let)

„Jejich mentalita a geny nejdou předělat. “ (muž, 54 a více let)

„Sami Romové dělají málo proto, aby se jejich situace zlepšovala a jen čekají na nějakou pomoc od někoho jiného! “ (muž, 44–53 let)

Závěr

V rámci bakalářské práce bylo mým cílem analyzovat současný pohled majoritní společnosti a rozkrýt některé prvky, které jej utváří. Celou práci jsem rozdělila na teoretickou a praktickou část. V teoretické části jsem se čtenářům snažila objasnit, kdo je to Rom a koho za Roma můžeme považovat. Snažila jsem se objasnit koncept romství a některé problémy, které se v souvislosti s touto menšinou vyskytují: bydlení, nezaměstnanost, ... V další části jsem se zaměřila na demografická a statistická data o romské populaci. Následovala i kapitola o okrese Trutnov, kde jsem se zaměřila na „problematické“ město Úpice. Poznatky jsem čerpala zejména z kroniky města Úpice, kde je uváděno, kdy a proč se do toho města stěhují „nepřízřivobiví občané“. Získané poznatky poukazují na fakt, že na nárůst Romů hledí majoritní společnost jako na nepříznivou a snaží se ji řešit aktivně: stížnosti, petice. Tyto informace mohou čtenářům získat určitou představu o problematice Romů.

Dotazníkovým šetřením jsem se snažila zmapovat současný pohled majoritní společnosti na romskou minoritu v okrese Trutnov. Na začátku výzkumu jsem si stanovila tři hypotézy a v praktické části jsem ověřovala jejich platnost či neplatnost. Data jsem shromažďovala metodou kvantitativního dotazování s využitím techniky dotazníku. Dotazník byl osobně rozdán v okrese Trutnov a respondentů bylo celkem 120. Otázky bychom mohli rozdělit na tři okruhy. První část se týkala identifikace osob – pohlaví, věk, dosažené vzdělání. Další otázky zjišťovali, koho respondenti považují za Roma, a jak hodnotí vzájemné soužití majority a romské minority v České republice. Třetí část byla zaměřena konkrétně na okres Trutnov, respondenti hodnotili vzájemné soužití v okrese Trutnov, uváděli nejvýraznější pozitiva a negativa soužití. Výzkum ukazuje, že většina respondentů zaujímá k Romům ve svém městě spíše negativní postoj. Velká část respondentů hodnotí soužití majority Trutnova a romské menšiny jako špatné a velmi špatné, někteří jako neutrální a pouze 5 osob hodnotí soužití téměř kladně. Většina majority je přesvědčena, že mají Romové daleko lepší postavení než majoritní společnost a že jsou ekonomicky a sociálně zvýhodněni. To vše může být dáno předsudky, které majorita vůči minoritě má. Skoro žádná pozitiva ve

vzájemném soužití majoritní společnost nevidí. Negativ se však objevilo daleko více. Převážná část romské komunity se podle majoritní společnosti nechce zařadit do společnosti, Romové jsou podle nich nepřizpůsobiví. Mezi další problémy respondenti uváděli hluk a nepořádek, časté konflikty, krádeže, vandalství a nebezpečnost ve městě. Podle respondentů nejsou Romové přijímáni do společnosti svým nevhodným chováním. Specifikem jsou špatné sousedské vztahy mezi minoritou a majoritou. V dotazníkovém šetření by pro 99 dotazovaných sousedství s Romy bylo zcela nepřijatelné. Podle mého názoru majoritní společnost přistupuje k romské menšině s negativním pohledem. Tento pohled je dán skrze množství předsudků. Majorita tím minoritu vytlačuje na okraj společnosti a její pohled se dle zjištění dá označit jako silně negativní až rasistický. Poznatky, které tato bakalářská práce přináší, poukazují na aktuální stav postoje majority vůči romské minoritě v konkrétní lokalitě. Dotazníkové šetření potvrzuje převládající negativní postoj k Romům ze strany majoritní společnosti v okrese Trutnov.

V praktické části jsem věnovala kapitolu i mediální analýze. Média mají zásadní vliv na informovanost a následné formování názorů některých čtenářů. Analýzu jsem poté aplikovala na vybraná lokální média (Úpické noviny, Radniční listy, Nezávislý zpravodaj, 5plus2 Trutnovsko, Krkonošský deník). Tato mediální analýza přinesla zajímavé zjištění – ve vybraných lokálních médiích se o romské minoritě v roce 2013 ani jednou nepsalo. Následně jsem provedla analýzu deníku 5plus2 Trutnovsko a Krkonošského deníku. Zjistila jsem, že se o Romech referuje spíše negativně. Čtenář neznalý mediálního provozu považuje text, který mu je předkládán, za objektivní a pravdivý. Pokud jsou Romové spojováni především s negativními vlastnostmi (sociopatologické jevy, kriminalita), může si tak čtenář vytvářet spojení mezi negativními jevy a Romy.

Tato práce může být zdrojem informací pro odbornou či laickou veřejnost, může sloužit jako studijní text nebo jako základ pro další výzkumy.

Seznam použitých zdrojů

1. BAKALÁŘ, Petr. *Psychologie Romů*. Praha: Votobia, 2004, 179 s. Kontroverzně. ISBN 80-7220-180-8.
2. DAVIDOVÁ, Eva. *Romano drom: Cesty Romů: Změny v postavení a způsobu života Romů v Čechách, na Moravě a na Slovensku. 1945-1990*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1995, s. 15-16. ISBN 80-7067-533-8.
3. FÓNADOVÁ, Laura. *Nenechali se vyloučit: sociální vzestupy Romů v české společnosti: (kvalitativní studie)*. Brno: Masarykova univerzita, 2014, 131 s. ISBN 978-80-210-6574-1
4. FRASER, Angus. *Cikáni*. Praha: Lidové noviny, 1998, 374 s. Dějiny národů. ISBN 80-7106-212-X.
5. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016, 437 s. ISBN 978-80-262-0982-9.
6. HIRT, Tomáš, ed. a JAKOUBEK, Marek, ed. *"Romové" v osidlech sociálního vyloučení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. 414 s. ISBN 80-86898-76-8.
7. IVANOVÁ, Kateřina, Lenka ŠPIRUDOVÁ a Jana KUTNOHORSKÁ. *Multikulturní ošetřovatelství I*. Praha: Grada, 2005. Sestra (Grada). ISBN 80-247-1212-1.
8. JAKOUBEK, Marek, HIRT, Tomáš. *Romové: Kulturologické etudy: (etnopolitika, příbuzenství a sociální organizace)*. Dobrá Voda: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004, 383 s. ISBN 80-86473-83-X.
9. KADLECOVÁ, Kateřina; KISSOVÁ, Blanka. *Analýza způsobu zobrazování Romů v českých médiích*.
http://aa.ecn.cz/img_upload/5161971da26c649ef6702ca724435813/analyza_medii_web.pdf
10. NEČAS, Ctibor. *Romové v České republice včera a dnes*. 4. dopl. vyd. Olomouc: Vydavatelství UP, 1999, 129 s. ISBN 80-7067-952-2.
11. NESVADBOVÁ, Libuše – ŠANDERA, Jiří – HABERLOVÁ Vera (2009): *Romská populace a zdraví*. Česká republika – Národní zpráva 2009. s. 12, Fundación Secretariado Gitano (ed.), Madrid.

12. MIESSLER, Jan. *Kritická diskurzivní analýza (CDA) a velké množství masmediálních textů*. In *Médiá a text II*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovské univerzity v Prešove, 2008. s. 118-124, 7 s. ISBN 978-80-8068-730-4.

13. PROKOPOVÁ, Kateřina; ORSÁGOVÁ, Zuzana. *Metodologie výzkumu v oblasti kritické analýzy diskurzu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-4344-7.

14. PUNCH, Keith. *Základy kvantitativního šetření*. Praha: Portál, 2008, 150 s. ISBN 978-80-7367-381-9.

15. ŘÍČAN, Pavel. *S Romy žít budeme – jde o to jak: dějiny, současná situace, kořeny problémů, naděje společné budoucnosti*. Praha: Portál, 1998, 143 s. ISBN 80-7178-250-5.

16. ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Menšiny a migranti v České republice: [my a oni v multikulturní společnosti 21. století]*. Praha: Portál, 2001, 188 s. ISBN 80-7178-648-9.

17. ŠEVČÍKOVÁ, Veronika. *Sociokulturní a hudebně výchovná specifika romské minority v kontextu doby*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2003. ISBN 80-7042-282-3.

18. VÍŠEK, Petr. *Romové – bydlení, soužití*. Praha: Socioklub, 2000, 126 s. Sešity pro sociální politiku. ISBN 80-902260-8-6.

19. WEINEROVÁ, Renata. *Romové a stereotypy: výzkum stereotypizace Romů v Ústeckém kraji*. Praha: Karolinum, 2014, s. 21 ISBN 978-80-246-2632-1.

20. *Základní výsledky Sčítání lidu, domů a bytů 2011*. Praha: Český statistický úřad, 2012. Lidé a společnost, roč. 2012. ISBN 978-80-250-2284-9.

Elektronické zdroje:

21. *Československé sčítání lidu 1991* | ČSÚ [online]. Český statistický úřad. © [cit. 21. 04. 2018] Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/sldb/ceskoslovenske_scitani_lidu_1991

22. *Charakteristika okresu Trutnov* | [online]. ČSÚ v Hradci Králové. Český statistický úřad. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xh/charakteristika_okresu_trutnov

23. *Jak dopadlo sčítání lidu?* [online]. In: Varianty, ©2002 [cit. 2018-04-21]. Dostupné z: <https://www.pf.jcu.cz/stru/katedry/pgps/ikvz/podkapitoly/b02romove/14.pdf>
24. *Kolik Romů žije v Česku?* [online]. Česká geografická společnost. © [cit. 21.04.2018]. Dostupné z: <http://geography.cz/geograficke-rozhledy/wp-content/uploads/2008/04/8-9.pdf>
25. Kronika města Úpice rok 2013. *Úpice: Titulní stránka* [online]. Copyright © [cit. 28.04.2018]. Dostupné z: https://www.upice.cz/assets/File.ashx?id_org=17465&id_dokumenty=10110
26. Koncepce prevence kriminality v *Úpici na léta 2017 až 2020*. Úpice: Titulní stránka [online]. Copyright © [cit. 19.04.2018]. Dostupné z: https://upice.cz/assets/File.ashx?id_org=17465&id_dokumenty=9286
27. *Sčítání lidu, domů a bytů 2001 - domácnosti: Česká republika*. Praha: Český statistický úřad, 2003. Obyvatelstvo, 4106-02. ISBN 80-7223-895-7.
28. *Úvodní stránka | Vláda ČR* [online]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske%20komunity/dokumenty/Sastipen.pdf>
29. *Zpráva o stavu romské menšiny v kraji za rok 2011. Královéhradecký kraj* [online]. Copyright © [cit. 14.04.2018]. Dostupné z: <http://www.kr-kralovehradecky.cz/assets/krajsky-urad/socialni-oblast/socialni-prevence/koordinace-romskych-poradcu/Zprava-o-stavu-romske-mensiny-v-kraji-za-rok-2011.pdf>

Seznam příloh

Příloha 1: Vzor dotazníku pro respondenty	67
---	----

Příloha 1: Vzor dotazníku pro respondenty

**ROMSKÁ MENŠINA V OKRESE TRUTNOV A POHLED
OBYVATEL NA TUTO MENŠINU
POHLED MAJORITY NA ROMSKOU MENŠINU K ROKU 2017
Dotazník**

Vážený respondente, vážená respondentko,

tímto se na Vás obracím s žádostí o vyplnění tohoto dotazníku, který poslouží jako podklad k mé bakalářské práci na téma „Romská menšina v okrese Trutnov a pohled občanů na tuto menšinu“.

Správné odpovědi zaškrtněte, u otevřených otázek Vás žádám o odpověď vlastními slovy. Rovněž bych Vás poprosila o srozumitelné a pravdivé informace.

Podotýkám, že dotazník je **anonymní** a dobrovolný.

Studentka FP TUL

jméno a příjmení: Kristýna Drapačová

email: kristyna.drapacova@seznam.cz

Úvodní vysvětlení pojmů:

- a. *Majorita = jedná se o větší část z nějakého celku, tedy o většinu.*
- b. *Minorita = jedná se o menšinu (v tomto dotazníku o romskou menšinu).*

---

1. Jaké je Vaše pohlaví?

- Žena
- Muž
- Jiné

2. Kolik je Vám let?

- 15-17 let
- 18-26 let
- 27-35 let
- 36-44 let
- 44-53 let
- 54 a více let

3. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- Základní
- Střední bez maturity / vyučen
- Střední s maturitou
- Vyšší odborné
- Vysokoškolské

4. Kdo je podle Vás příslušníkem romské menšiny?

- Ten, kdo se jako Rom narodil.
- Ten, kdo mluví romsky.
- Ten, kdo se k „romství“ hlásí.
- Jiné...(napište svou odpověď)

5. Jaké charakteristiky obecně přisuzujete romské menšině?
☐ Přátelští	☐ Nebezpeční
☐ Ochotní	☐ Neochotní
☐ Důvěřiví	☐ Nedůvěřiví
☐ Klidní	☐ Hluční
☐ Jiné...(napište svou odpověď)	
6. Jak byste zhodnotili na níže uvedené škále vzájemné soužití mezi majoritní a minoritní společností v celé ČR?
1. Výborné
  2. Dobré
  3. Neutrální
  4. Špatné
  5. Velmi špatné
7. Souhlasíte s tím, že má minoritní menšina ve společnosti stejné postavení jako společnost majoritní?
- Souhlasím
- Nesouhlasím
- Je mi to jedno
- Jiné...(napište svou odpověď)
8. Myslíte si, že jsou Romové ekonomicky a sociálně zvyhodňováni nebo znevýhodněni?
- Zvýhodněni
- Znevýhodněni
- Je mi to jedno
- Jiné...(napište svou odpověď)
9. Na níže uvedené škály, prosím, uveďte, jak hodnotíte soužití majority Trutnova a romské minority.
1. Výborné
  2. Dobré
  3. Neutrální
  4. Špatné
  5. Velmi špatné
10. V čem vidíte nejvýraznější pozitiva v soužití majority s romskou menšinou?
11. V čem vidíte nejvýraznější negativa v soužití majority s romskou menšinou?
12. Jak často se s Romy setkáváte?
- každý den
- 3x za týden
- 1x za týden
- Skoro vůbec
- Jiné...

13. Co uděláte, když se ve městě potkáte s Romem?

- Přejdu na druhou stranu cesty.
- Snažím se nenavázat oční kontakt.
- Nic. Nevadí mi to.
- Pozdravím jako každého jiného.
- Jiné... (napište svou odpověď)

14. Jste s příslušníky romské menšiny v nějakém blízkém kontaktu? Pokud ano v jakém?

- ANO
- NE

a) práce b) škola c) partnerský vztah d) přátelé e) sousedé f) jiné...

15. Jaké charakteristiky přisuzujete svým blízkým z romské menšiny? Pokud nemáte žádné blízké mezi romskou menšinou, vynechejte tuto otázku.

☐ Přátelští	☐ Nebezpeční
☐ Ochetní	☐ Neochotní
☐ Důvěřiví	☐ Nedůvěřiví
☐ Klidní	☐ Hluční
☐ Jiné...	

16. Jak byste všeobecně označili Vaše osobní vztahy s touto minoritou?

- Výborné
- Dobré
- Neutrální
- Špatné
- Velmi špatné

17. Měli jste někdy nějaký konflikt s Romem? Popřípadě uveďte, o jaký konflikt se jednalo?

- ANO
- NE

Vaše

odpověď.....

18. Jaký postoj zaujímáte k Romům ve Vašem městě?

19. Chtěli byste, aby Romové byli vašimi sousedy?

- Ano
- Spíše ano
- Ne
- Spíše ne
- Je mi to jedno.

20. Odkud se nejčastěji dozvídáte informace o Romech?

- Internet
- Tištěná média
- Osobní zkušenosti
- Informace od dalších osob
- Jiné...

21. Dozvídáte se spíše kladné, neutrální či záporné informace?

- Kladné
- Neutrální
- Záporné

22. Chcete-li k danému tématu ještě něco dodat, zde máte prostor:

..

Děkuji za Váš čas, ochotu a vyplnění dotazníku!